

బడదీదీ

2
69

శరచ్చంద్ర చటర్జీ

అనువాదం

‘అరుణశ్రీ’

అంధ్ర బుక్ హౌస్
కాలయ్య మార్కెట్, గుంటూరు.

దేశికవితామండలి

ఘంటశాల :: బెజవాడ

దేశీపచరణ...

ప్రథమ ముద్రణ

వెల : ముప్పావలా

మార్చి 47

సంపాదకులు :

బొందలపాటి శకుంతలాదేవి

శివరామకృష్ణ.

~~శ్రీమద్భగవద్గీతా~~

~~అధ్యాయము~~

3

ఈ పృథివిలో ఒకరకం మనుష్యులున్నారు - వాళ్ళు రెల్లుగడ్డిలాంటివాళ్ళు. గప్మని మండనూవచ్చు, చప్పగా చల్లారిపోనూ వచ్చు. వాళ్ళ వెనకాల సర్వదా ఓ మనిషి మాత్రం ఉంటూఉండాలి-అవసరా న్ననుసరించి గడ్డివేస్తూ ఉండటానికి.

ఆడవాళ్లు దీపారాధన చేసేటప్పుడు ప్రమిదలో నూనె, వత్తితోపాటు ప్రమిదలో ఒక పూచికపుల్లకూడా వేస్తారు. ఆ దీపశిఖ తగ్గిపోతున్నప్పుడు ఈ పనికిమాలిన పుల్ల ఎంతైనా అవసరం. ఎగతోయడానికి. అలాచేయకపోతే నూనే వత్తి ఉన్నప్పటికీ దీపం వెలగదు.

సురేంద్రనాథుడి స్వభావంకూడా చాలావరకు ఇలాంటిదే. అతడికి బలమూ, బుద్ధి, విశ్వాసమూ అన్నీ ఉన్నాయి. అయినా అతడేపనినీ సంపూర్ణంగా నిర్వహించలేడు. కొంత పనిని అతడెంతడెంతాహంగా చేస్తాడో, మిగిలినదానిని అంత అశ్రద్ధగా వదిలేసి మెడలకుండా కూర్చుంటాడు. అప్పుడే ఒకమనిషి అవసరం ; అతణ్ని పురికొల్పటానికి.

సురేంద్రుడి తండ్రి పడమటదేశంలో ఒక షకీలు. వంగ దేశంలో ఆతడికంతగా సంబంధమేమీలేదు. ఇక్కడే సురేంద్రుడు తన ఇరవయ్యోవట ఎం. ఏ. ప్యాసయినాడు. కొంత తన శక్తివల్లా, కొంత సవితితల్లి ప్రోత్సాహంవల్లా. ఇలా సవితితల్లి ఇంత ప్రోద్బలం కలిగిస్తూ ఆతడివెంట అంటి పెట్టుకుని ఉన్నప్పటికీ, తనకేదైనా స్వాధీనతా బలం ఉన్నదా, లేదా, అన్నిసంగతి ఆతడు చాలాసార్లు తెలుసుకోలేకపోయేవాడు. సురేంద్రుడంటూ ఓ స్వతంత్రజీవి జగత్తులో ఉన్నాడా అంటే లేదు. ఈ సవితితల్లి వాంఛలే ఒక మనుష్యరూపాన్ని ధరించి, పనిపాటలూ, చదువుసంధ్యలూ తిండితిప్పలూ, పరీక్షలు ప్యాసడమూ మొదలై సవన్నీ నిర్వహిస్తున్నాయి. ఈ సవితితల్లి తన సంతానం నిషయంలో కొంతఉదాసీనంగా ఉన్నప్పటికీ, సురేంద్రుణ్ణి అంతటినంత అదుపులో పెట్టుతూఉండేది. ఆతడు ఉమ్మివేయటంకూడా ఆమె దృష్టిని ఆతిక్రమించి జరిగేదికాదు. ఈ కర్తవ్య పరాయణురాలైన స్త్రీ ఆజ్ఞలో ఉండి, సురేంద్రుడు చదువు సంధ్యలు నేర్చుకున్నాడు. కాని తనమీద తాను ఆధారపడి ఉండటాన్ని మాత్రం నేర్చుకోలేదు. తనమీద తనకు విశ్వాసంలేదు. ఏపనీ సర్వాంగసుందరంగా తనవల్ల నెరవేరుతుందనే విశ్వాసంకూడా లేదతడికి. ఎప్పుడు తనకేది అవసరమో, తనెప్పుడు ఏంచెయ్యాలో - సంపూర్ణంగా మరొకరి మీద ఆధారపడి ఉండేవాడు. నిద్రవస్తున్నదో, ఆకలివేస్తున్నదో - చాలా సమయాల్లో ఇదికూడా నిర్ణయించుకోలేకపోయేవాడు. జ్ఞానం వచ్చినప్పటినుంచి, సవితితల్లి మీదనే

అధారపడి, ఈ పదిహేనేళ్లూ గడిపివేశాడు. కేవలం సవిత్ర తల్లి అతడికి ఎన్నో పనులు చేసి పెట్టుతూ ఉండాలి. ఇరవై నాలుగు గంటల్లోనూ, ఇరవై రెండుగంటలు, తిరస్కార మూ, అనురాగమూ, తిట్లూ, దీవెనలూ, మూతివిరుపులు ఎన్ని ఉన్నా, అదికాకుండా, పరీక్ష ఇంకా ఏ సంవత్సరమో ముందుఉందనగా రాత్రిఅంతా మేలుకుని ఉండటానికి ఆమె విద్యాసుఖంకూడా త్యజించవలసి ఉండేది. సవిత్రబిడ్డ విషయమే ఎవరిలా ఉంటారు ! ఇరుగుపొరుగువారు విశ్వ కంఠంతో ఆమెను మెచ్చుకునేవారు.

సురేంద్రుడిమీద ఆమెకున్న ఆంతరంగిక ప్రేమలో లోపంలేదు. తిరస్కారాలు దీవెనలూ అయ్యాక అతడి కళ్ళ వెంట నీళ్లుకారితే అది జ్వరానికి పూర్వలక్షణమని ఆమె గ్రహించి, మూడురోజులవరకు అతడికి నగ్గుబియ్యం జావ చేసి ఇచ్చేది. మానసిక ఔన్నత్యం విషయంలోనూ, విద్యా విషయంలోనూ ఆమెదృష్టి మరీ తీవ్రంగాఉండేది. సురేంద్రుడిశరీరంమీద శుభ్రమైనవికాని, అధునిక అభిరుచుల కనుగుణంగా ఉండేవికాని, బట్టలు కనపడగానే అతడికి పోకు లెక్కువవు తున్నాయని ఆమె నిశ్చయించుకుని, రెండు మూడు వారాలవరకు సురేంద్రుడి బట్టలు చాకలి ఇంటికి పోకుండా ఉండేపర్పాట్లు వెంటనేచేసేది.

సురేంద్రుడికి రోజులు ఈవిధంగానే గడిచిపోతున్నాయి. ఇలాంటి ప్రేమపూర్వకమైన అదుపుఆజ్ఞలో పెరుగుతూ ఉండటం వల్ల మధ్యమధ్య అప్పడప్పుడు జీవితంమీద నిస్పృహకలిగేదతడికి. ఒక్కొక్కప్పుడు అందరి జీవితాలూ

ఇలాగే గడిచిపోతున్నాయేమో అనిపించేది. కాని, ఒక్కొక్కరోజున ప్రక్కనుండే స్నేహితులు వచ్చి అతడి బుర్రలోకి విభిన్నమైన ఊహల్ని ఎక్కించి వెళ్లేవారు.

ఒకరోజున అలాగేఅయింది. ఒక స్నేహితుడువచ్చి నీ లాంటి తెలివైన కుర్రాడు విదేశాలకు వెళ్లితే భవిష్యత్తులో ఎంతోఉన్నతి పొందటానికి అవకాశం ఉందనీ - స్వదేశానికి తిరిగివచ్చాక ఎంతోమందికి ఎన్నో ఉపకారాలు చేయ వచ్చుననీ సలహా ఇచ్చాడు. ఈ మాట అతడికి సచ్చకపో లేదు. వసంతోడుండే పక్షికన్న పంజరంలోఉండే పక్షి ఎక్కడ వ కొట్టుకుంటుంది. సుశేంద్రుడు ఊహాదృష్టితో స్వేచ్ఛా వాయువును, స్వాధీనతాస్రకాళాన్ని చూడగలిగాడు. అందుకే అతడి పరాధీన ప్రాణం ఉన్నప్పుడలాగా పంజరంలో నాలుగునైపులా తిరుగుతూ రెపరెప కొట్టుకోనాగింది.

అతడు తండ్రిదగ్గరకు వెళ్లి తనను విదేశాలకు పంపించే వర్షాల్లు చేసిపెట్టండని కోరాడు. దానివల్ల ఉచ్చస్థితిలోకి రాగల అవకాశాలేవయితే ఉన్నాయోఅదికూడాచెప్పాడు. ఆలోచిస్తానని చెప్పాడు తండ్రి. కాని గృహిణి అభిప్రాయం పూర్తిగా ప్రతికూలంగాఉంది. ఆమె తండ్రికొడుకల మధ్యకు తుపానులా ఎచ్చిపడి అట్టహాసం చేసేసరికి ఇద్దరూ స్తబ్ధులయ్యారు.

“అయితే నన్నుకూడా విదేశాలకు పంపండి. లేకపోతే సురోను ఎవరు కనిపెట్టుకుంటారు? తిండి ఎప్పుడు తినాలో, బట్ట ఎలాకట్టుకోవాలో తెలియదు వాడికి. అలాంటివాణ్ణి ఏకంగా విదేశాలకేవలపుతారా? ఇంట్లోగుర్రాన్ని అక్కడికి

పంపితే ఎంతో వాణ్ణి పంపినా అంతే గుర్రం తనకి ఆకలి
అవుతున్నదో, నిద్రవస్తున్నదో అయినా తెలుసుకుంటుంది.
మీ 'సరో' అదికూడా తెలుసుకోలేదు" అంటూ మళ్ళీ
నవ్వింది.

విపరీతంగా నవ్వుటంచూసి రాయ్ మహాశయ్యడు అతి
లజ్జతుడై నాడు. సురేంద్రుడుకూడా ఖండించటానికి వీలు
లేని ఈ యుక్తికి భిన్నంగా ఏవిధంగానూ ప్రతివాదం చెయ్య
లేమని అనుకుని, విదేశాలను వెళ్లాలనే ఆశను త్యజించాడు.
అతడి స్నేహితుడీ సంగతివిని చాలా విచారిపడ్డాడు. కాని
విదేశాలను వెళ్లేందుకు మరో ఉపాయం ఏదైనా ఉన్నదీ
లేనిదీ చెప్పలేకపోయాడు. కాని చివరికి "ఇలా పరాధీనంగా
పడి ఉండటంకన్న బిచ్చమెత్తుకోవటం మంచిది. అయినా
ఇలా నీలాగా యమ్మే ప్యాసయినవాడు పొట్టకోసం అలా
అవస్థపడాల్సిన - వసరం ఉండదు" అన్నాడు.

సురేంద్రుడు ఇంట్కివచ్చి ఈ సంగతి ఆలోచిస్తూ
కూర్చున్నాడు. అతడు ఆలోచించి సంతకం - స్నేహి
తుడు చెప్పినది నిజమే - బిచ్చమెత్తుకుని తింటమే మంచిది.
అంతా విదేశాలను వెళ్ళలేదు. కాని ఇలా చావూకాకుండా
మృతుకూ కాకుండా రోజులు గడపలేము. అని తోచింది.

ఒకరోజున అర్ధరాత్రి అతడు స్టేషన్ కువచ్చి, కలకత్తా
టక్కెట్ కొనుక్కని రైల్వో కూర్చున్నాడు - కొన్నాళ్లు
పాలు తాను ఇల్లు వదిలిపెట్టిననీ, అనవసరంగా వెతకటం
వల్ల విశేషించి ప్రయోజనమేమీ ఉండదనీ, ఒకవేళ వెలికినా

మళ్ళీ ఈ ఇంటికి తిరిగివస్తాననే ఆలోచన పెట్టుకోవద్దనీ, తండ్రికి ఒక ఉత్తరంగాని పోష్టులోపడేశాడు.

రాయ్ మహాశయుడు భార్యకీ ఉత్తరం చూపించాడు. “సురో ఇప్పుడు మనిషి అయ్యాడు. చదువుకున్నాడు. రైక్కలు వచ్చాయి - ఇప్పుడెగిరిపోకపోతే ఇంకెప్పుడెగిరి పోతాడు!” అన్నదామె.

అయినా ఆయన వెదికించాడు. కలకత్తాలోఉన్న పరిచితులకందరికీ ఉత్తరాలు రాశాడు. కాని ప్రయోజనం లేక పోయింది. సురేంద్రుడివత్తా ఏమీ తెలియలేదు.

౨

జనసమ్మర్దంగా ఉండే కలకత్తా రాజవీధిలో ప్రవేశించాక సురేంద్రుడు తన పొరబాటును తెలుసుకున్నాడు. ఇక్కడ తనను తిరస్కరించేవాళ్ళూ లేరు. రాత్రింబగళ్ళు తనని అదుపాజ్ఞలో ఉంచాలనీ ఎవరూ అనుకోరు. ముఖం వాడిపోయినా తనకేసి ఎవరూ తిరిగి చూడలా. ముఖం విచారగ్రస్తంగా ఉన్నా ఎవరూ లక్ష్యపెట్టలేదు. ఇక్కడ తన సంగతేదో తనే చూసుకోవాలి. ఇక్కడ బిచ్చమూ దొరుకుతుంది, కరుణకీ స్థావముంది, ఆశ్రయమూ లభిస్తుంది కాని తాను ప్రయత్నించాలి. ఎవరూ తమంతట తాము రైక్కలు విదుల్చుకుంటూ వచ్చి తన విషయమై పట్టించుకోరు.

తనంతట తాను భోజనంకోసం ప్రయత్నించాలనీ, ఆశ్రయస్థానం తనంతట తాను వెతుక్కోవాలనీ నిద్రకూ, భోజనానీకీ మధ్యను స్వల్పభేదం ఉన్నదనీ, ఇవన్నీ ఇక్కడకు వచ్చాకనే అతడు మొదటిసారిగా తెలుసుకున్నాడు.

అతడు ఇల్లు విడిచిపెట్టి కొన్నాళ్ళయింది. వీధులన్నీ చాంద్రాయణ తిరిగేసరికి శరీరం చాలా అలిసిపోయింది. డబ్బుకూడా అంతా ఖర్చయిపోయింది. గుడ్డలన్నీ మాసి చిరిగిపోవటం ప్రారంభమైనాయి. రాత్రిళ్ళు పడుకోవటానికీ కూడా ఎక్కడా ఆశ్రయం లేదు. సురేంద్రుడికి కళ్ళవెంబడి నీళ్ళు వచ్చాయి. ఇంటికి ఉత్తరం రాయటానికీ కూడా మనస్కరించలా; చాలా సిగ్గేసింది. అన్నిటికన్నా మించి, స్నేహ కఠినమైన సవితితల్లి ముఖం జ్ఞాపకం వచ్చేసరికి, ఇంటికి పళ్ళాలనే వాంఛ ఒక్కసారిగా ఆకాశముమంటా అగపడేది అక్కడ తాను ఒకప్పుడు ఉన్నానని సంగతి తలపుకు వచ్చినా భయంవేసేది.

ఒకరోజున అతడు తనలాంటి ఒక దరిద్రుడుదగ్గరకే వెళ్ళి 'నువ్విక్కడ తిండి ఎలా తింటున్నావు బాబూ?' అని ప్రశ్నించాడు.

ఆ వ్యక్తి కొంచెం దేబెముహం. లేకపోతే ఎగతాళి చేసేవాడు! 'నాకరీచేసుకుని మెస్సులో తింటూఉంటాను. కలీకత్తాలో సంపాదనకే?' అన్నాడు.

'నాకుకూడా ఒక నాకరీ చూపించిపెడతావా?'

అన్నాడు సురేంద్రుడు.

'నీ కేం పని చేతోచ్చు?'

సురేంద్రనాథుడు ఏపనీ ఎరగడు. అంచేత మెదలకుండా ఆలోచించటం మొదలెట్టాడు.

‘నువ్వు ఉత్తమ వంశస్థుడివా?’

సురేంద్రుడు తల ఆడించాడు.

‘అయితే చదువెండుకు నేర్చుకోలేదు?’

‘నేర్చుకున్నా’

ఆ వ్యక్తిరవంత ఆలోచించి, ‘అయితే ఈ భవనంలోకి వెళ్ళు. ఆ ఇంట్లో పెద్ద జమీందారు ఉంటాడు. ఏదో పని ఇస్తాడు’ అని చెప్పి వెళ్ళిపోయాడు.

సురేంద్రుడు గేటు దగ్గరకు వచ్చి నిలబడ్డాడు. మళ్ళీ వెనక్కి వెళ్లాడు. మళ్ళీ తిరిగి ముందుకు వచ్చాడు. మళ్ళీ వెనక్కి వెళ్ళాడు. ఆరోజున ఇంకేమీ చేయాలా. మర్నాడు కూడా ఇలాగే గడిపేశాడు. రెండురోజులు ఇలాగే గేటు దగ్గరకు వచ్చి ప్రతీక్షించి, మూడోరోజున కొంత సాహసాన్ని సమకూర్చుకుని, లోపల ప్రవేశించాడు. ఎదురుగా నిలబడిఉన్న బంట్రోతు ‘ఏంకావాలి?’ అని అడిగాడు.

‘బాబుగారు—’

‘బాబుగారింట్లో లేరు.’

సురేంద్రుడి హృదయం ఆనందంతో వెల్లివిరిసింది. ఒక మహాకార్యమొంది అతడు విముక్తుడై నాడు. బాబుగారింట్లో లేరు! తన నౌకరీ విషయం, తన దుఃఖిగాధా వినిపించ నవసరం లేదు. ఇదే అతడి ఆనందానికి హేతువు. అప్పుడిహ ద్విగుణీకృతాత్సావాంతో వెనక్కిమరలాడు. దుకాణంలోకి వచ్చి కూర్చుని కడుపునిండాతిని, కొంతసేపు ఆనందవీధుల్లో

తిరిగితిరిగి, మర్నాడు తనవిషయం చెప్పటానికి ఎలా ఉపక్రమించాలా అని ఆలోచించటం మొదలెట్టాడు.

కాని మర్నాడు అతనికి ఉత్సాహం అంతగా లేదు. ఇల్లు దగ్గరకు వచ్చినకొద్దీ, తిరిగిపోదామనే వాఁచ ప్రబలం కాసాగింది. గేటుదగ్గరకువచ్చి హఠాత్తుగా ఆగిపోయాడు. లోపలకు అడుగు పెట్టడానికి కాళ్ళు ఏమాత్రం అంగీకరించలా. తాను తనపని కోసమే వచ్చినట్లు అతడికేమాత్రం అని పించలా. ఎవరో బలవంతంగా తనను పంపారని తోచింది. కాని ద్వారందగ్గర ఆట్టేసేపు ప్రతీక్షిస్తూఉండలేక లోపలకు వెళ్ళాడు. మళ్ళీ ఆ బంట్రోతే కనిపించి 'బాబుగారు ఇంట్లో ఉన్నారు. చూస్తారా?' అని అడిగాడు.

‘ఆం.’

‘అయితే పదండి.’

ఈ వెళ్ళటం ఇంకా కష్టం. జమిందారుగారిది చాలా పెద్దఇల్లు. పాశ్చాత్య పద్ధతిని అలంకృతమైఉంది ఫర్షిచరు. గదుల నానుకుని గదులు, పాలరాళ్ళు పరచిన మేడమెట్లు, హాల్లో వ్రేలాడుతూ పెద్దలెట్టాను. ఎర్రటి తివాసీలతో గదులన్నీ శోభావంతంగా ఉన్నాయి. గోడలకు కొన్ని పెద్ద పెద్ద ఫోటోలు అమర్చిఉన్నాయి. అవిఅన్నీ ఇతరుల కెలా ఉన్నాయి, సురేంద్రుడికి మాత్రం కొత్తకాదు. కారణమేమిటంటే అతడి తండ్రి ఇల్లుకూడా కేవలం దరిద్రుడి చుట్టూ గుడిసెకాదు. అదీగాక ఏమయినా అతడే నా దరిద్రుడైన తండ్రి ఆశ్రయంలో ఇంతపెరిగి పెద్దకాలేదు. సురేంద్రుడు ఆలోచిస్తున్నది - తాను చూడవలసిన వ్యక్తిదగ్గర అను

నయవినయాలు ఎలా చూపించాలా అని... ఆయన ప్రశ్నిస్తే
తాను ఏమీ సమాధానం చెప్పాలా అని...

కాని ఇహ ఆలోచించటానికి అవకాశం లేకపోయింది.
ఆ యజమాని ఎదురుగానే కూర్చుని ఉన్నాడు. 'నీకు కావ
లసిన పని ఏమిటి?' అని ప్రశ్నించాడు సురేంద్రనాథుణ్ణి.

ఇన్వార్ట్రికి మూడురోజుల్నుంచీ సురేంద్రుడి విషయమే
ఆలోచిస్తున్నాడు కాని ఇప్పుడుమాత్రం అంతా మరిచి
పోయి 'నేను - నేను -' అన్నాడు.

వ్రజరాజలాహరీ వయస్సుచెల్లిన జమీందారు. తల
వెంట్రుకలు నెరిసిపోయాయి. అకాలంలో నెరవటంకాదు.
సరియైన వయసులోనే నెరిశాయి. ధనవంతుడు. ఎంతో ప్రపం
చం చూశాడు - అంచేతనే చబుక్కున సురేంద్రుణ్ణి చాలా
భాగం అర్థంచేసుకుని, 'ఆం. నీకేం కావాలి బాబూ?' అని
అడిగాడు.

'ఏదో ఒక -'

'ఉద్యోగం'

వ్రజరాజబాబు మృదువుగా నవ్వి. 'నేను ఉద్యోగం
ఇస్తానన్న సంగతి ఎవరు చెప్పారు? అన్నాడు.

'చారితో ఒకమనిషి కనపడితే అడిగాను నేను. అతడే
తమ విషయం -'

'మంచిది. మీ ఇల్లు ఎక్కడ?'

'పశ్చిమదేశంలో.'

'అక్కడెవరున్నారు?'

'సురేంద్రుడు సంగతి యాపత్తు చెప్పాడు.'

మీ నాన్నగారు ఏంచేస్తూఉంటారు?

పరిస్థితి మార్పువల్ల సురేంద్రుడు ఒక కొత్తపద్ధతికి అలవాటయ్యాడు. కొంచెం నసిగి, నసిగి, 'సామాన్యమైన నౌకరి' అన్నాడు.

'దానితో జరుగుబాటులేక నువ్వుకూడా సంపాదించాలని ప్రయత్నిస్తున్నావా?

'అవును'

'ఇక్కడెక్కడుంటున్నావు?

'ఒక నిర్దిష్టమైన ప్రదేశమంటూ లేదు - ఇక్కడా,

అక్కడా'

ప్రజబాబుకు జాలివేసింది. సురేంద్రుణ్ణి దగ్గరగా కూర్చోబెట్టుకుని, 'నువ్వుకా కుర్రవాడివి. ఈ వయస్సులోనే ఇల్లువిడిచి రావలసిన బాధ్యత మీదపడిందంటే నాకు చాలా కష్టంగాఉంది. నే నేమీ స్వయంగా అయితే ఉద్యోగం చూపించలేను కాని, ఏదైనా ఒకటి దొరికే ఉపాయం మాత్రం చూపించగలను' అన్నాడు.

'సరే' అని సురేంద్రనాథుడు బయలుదేరాడు. ప్రజబాబు అతణ్ణి వెనక్కి పిలిచి, 'ఇంక నువ్వేమీ అడిగేది లేదా?' అని అడిగాడు.

'లేదు'

'ఇంతటితోనే నీపని అయిపోయిందా? ఏ సమస్యం చేస్తానో - ఎప్పుడు చేయగలనో ఏమీ అడగవలసిన అవసరం లేదా?'

సురేంద్రుడు నిర్విఘ్నము వెనక్కితిరిగి నుంచున్నాడు.

ప్రజబాబు నవ్వుతూ 'ఇప్పుడక్కడికి వెడతావు?' అని అడిగాడు.

'ఏదో ఒక దుకాణానికే'

'అక్కడే భోజనం చేస్తావా?'

'ఠోజూ అలాగే చేస్తున్నాను'

'నువ్వు ఎంతవరకు చదువుకున్నావు?'

'ఏదో కొంచెం'

'మా అబ్బాయికి చదువు చెబుతావా?'

సురేంద్రుడు సంతోషంతో 'చెబుతాను' అన్నాడు.

ప్రజబాబు ఈసారికూడా సవాడు. కష్టాలు, దారి ద్రవ్యమూలంగా అతడి మెదడు సరీగ్గా పని చెయ్యటం లేదనుకున్నాడు. ఎవరికి చెప్పాలో, ఏం నేర్పాలో ఈ సంగతి తెలుసుకోకుండానే, అంత సంతోషించటాన్ని బట్టి అతడిలో కొంత పిచ్చు ఉందని తోచింది.

'ఒక వేళ వాడు బి. ఏ. చదువుతుంటే నువ్వెలా చెప్పగలవు?' అన్నాడు.

సురేంద్రుడు కొంచెం గంభీరంగా ఆలోచించి 'ఏదోవిధంగా చెబుతాను' అన్నాడు.

ప్రజబాబు ఇంకేమీ మాట్లాడలా. నొకర్ని పిలిచి, బంకూ ఈ బాబుగారి కేక్కడ ఉండేందుకు ఏర్పాటుచెయ్యి, స్నాన భోజనాలకు కూడా సదుపాయాలు చూడు. అని చెప్పాడు. తర్వాత సురేంద్రుడికేసి చూసి, 'సాయంత్ర మయితర్వాత నేను కబురుపంపిస్తాను - నువ్వు మా ఇంట్లోనే ఉండు. ఉద్యోగం దొరకనంతవరకు మా ఇంట్లోనే

ఉండవచ్చు' అన్నాడు.

మధ్యాహ్నం భోజనం చేసి ఆయన పెద్దకుమార్తె మాధవిని పిలిచి, 'అమ్మా! ఒక దీనుడికి మన ఇంట్లో ఆశ్రయమిచ్చానమ్మా!' అని చెప్పాడు.

'ఎవరు నాన్నా?'

'ఒక దీనుడు. అంతకన్న ఇంకేమీ తెలియదు. కొంచెం చదువుకన్నవాడని తోస్తుంది. మీ అన్నయ్యకు చదువు చెప్పాలంటే అందుకుకూడా ఒప్పుకున్నాడు. బి.ఎ. చదువుతున్న కుర్రవాడికి చదువు చెప్పటానికి సాహసించాడంటే, కనిసం నీ చిన్న చెల్లెల్లికై నా అతడు నిశ్చయంగా చదువు చెప్పగలడు. ప్రమీలకు మాష్టరుగా అతణ్ణి ఉంచాలనుకున్నాను'

మాధవి అభ్యంతరం చెప్పలేదు.

సాయంకాలం అతణ్ణి పిలిపించి ప్రజబౌటు ఆసంగతే చెప్పాడు. మర్నాటినుంచీ సురేంద్రనాథ్ ప్రమీలకు చదువుచెప్పటం మొదలెట్టాడు.

ప్రమీలకు ఏడో ఏడు. మొదటిపు స్తకం చదువుతోంది. పెద్దఅక్క మాధవిదగ్గర మొదటిపు స్తకంలో 'కప్ప' కథ వరకు చదువుకుంది. ఆ పిల్ల పుస్తకాలు, పలక, బొంబం, పెన్సిల్, బొమ్మలూ, చాక్ లెట్లూ మొదలైనవిన్నీ తేచ్చుకుని, చదవటానికి కూర్చుంది.

Do not move - కదలవద్దు. అని చెప్పాడు సురేంద్రుడు.

Do not move - కదలవద్దు - అని చదవటం మొద

లెట్టింది ప్రమీల. తర్వాత పరధ్యానంగా సురేంద్రుడు పలకాబలపం తీసుకుని లెక్కలు వేస్తూ కూర్చున్నాడు.

ప్రాబ్లంమీద ప్రాబ్లం సాల్వ్ అవుతోంది. గడియారం వీడు, ఎసిమిడి, తొమ్మిది కొడుతోంది. ప్రమీల కాస్సేపు అటూ ఇటూ జరిగి, బొమ్మలపుస్తకం తిరగవేస్తూన్నా కాస్సేపు పడుకునీ, కాస్సేపు కూర్చునీ, కాస్సేపు చాక్ లెట్లు చప్పిస్తూ, కప్పబొమ్మమీద సిరాపులుముతానూ; Do not move - కదలవద్దు అని చదువుతూ; మాష్టరు గారూ! ఇంట్లోకి వెళ్లనా? అని అడిగింది.

‘వెళ్ళు’

ప్రాద్దున పూటల్లా ఇలాగే గడిచేది. కాని మధ్యాహ్నం గడిచే తీరు వేరు. ఉద్యోగం దొరికే విధానాన్ని ఆలోచించి వ్రజబాబు ఇద్దరుమగ్గురు పెద్దనుశుష్యులపేర ఉత్తరాలు వ్రాసియిచ్చి సంపుతూ ఉండేవాడు. సురేంద్రుడు అవన్నీ జేబులో పెట్టుకొని వీధిలోకి వెళ్లిపోయేవాడు. వెతికి వెతికి వాళ్ల ఇళ్ళదగ్గరకు వెళ్లి - అది ఎంత పెద్దఇల్లో బైటికి ఎన్ని వాక్ ఖర్చున్నాయో, ఎన్ని టిక్ టీతో, రెండంతస్తులో, మూడంతస్తులో, ఎదురుగా వందే నా ఎలక్ట్రిక్ స్తంభం ఉందో లేదో, తేరిపారచూసి, చివరకు చీకటిపడకమునుపే ఇంటికి వచ్చేవాడు.

కలకతా వచ్చాక అతడు కొన్ని పుస్తకాలు కొన్నాడు. ఇంటినుంచి వచ్చేప్పుడు కొన్ని పుస్తకాలు తీసుకుని వచ్చాడు. ఇక్కడ ఆ పుస్తకాలన్నీ ఎలక్ట్రిక్ లెట్లు ముందర చదువుతూ ఉండేవాడు. వ్రజబాబు ఉద్యోగం

విషయం ప్రశ్నిస్తే, మెదలకుండానే నా ఊరుకునేవాడు. లేదా ఆ పెద్దమనుష్యుల దర్శనం కాలేదనే నా చెప్పేవాడు.

3

వ్రజబాబుకు పత్నీవియోగం సంభవించి నాలుగేళ్లయింది. ముసలితనంలోని ఈ దుఃఖం ముసలివాళ్లకే తెలియాలి. కాని ఆసంగతి అలాడొచ్చగా. ఆయన ప్రియపుత్రక మాధవిదేవి పదహారో ఏటనే భర్తను పోగొట్టుకున్నది. ఈ సంఘటన వ్రజబాబుశరీరంలో సగంకాల్చి వీళ్ళేసింది. ఎంతో ఉత్సాహంతో బ్రహ్మాడంగా చేశాడాయన ఈ కుమార్తెవినాహం. ఆయనకు చాలాడబ్బు ఉంది. అంచేత ధనంమీద లేదాయనదృష్టి. పిల్లవాడికి అన్ని పాస్తులున్నాయా అని చూడలేదు, కుర్రవాడు చదువుకున్నాడు. రూపసి, మంచివాడు, బుద్ధిమాతుడని చూసే ఆయన మాధవి పెళ్లి చేశాడు.

పదకొండేళ్లప్పుడయింది మాధవికి పెళ్లి. మూడు సంవత్సరాలు ఆమె భర్త దగ్గర ఉంది. ప్రేమ, స్నేహం, ఆదరమూ ఇంట్లో ఉండేవి.

కాని యోగేంద్రనాథుడు బ్రతకలేదు. మాధవికి ఈ జీవితంలోని వాంఛలన్నీ తుడిచేసి, వ్రజబాబు ఎక్కడో శూలాన్ని గుచ్చి అతడు స్వర్గవాసి అయినాడు. చనిపోయే ముందు మాధవి ఏడవటం ప్రారంభిస్తే - అతడు మృదు

కంఠంతో, “నిన్ను ఇలావిడిచిపెట్టి వెడుతున్నాననే నాకు చాలా దుఃఖంగా ఉంది. చనిపోవటంవల్ల వచ్చిననష్టమేమీ లేదు. కాని జీవితాంతం నువ్వుకేళాన్ని పొందుతావనేదే నన్ను చాలా విచలితుణ్ణి చేస్తోంది. నేనునిన్ను ఆదరించలేక పోయాను!” అని ఊరడించాడు.

పొంగిపొరలిన ఆశ్రుప్రవాహం. యోగోద్రుని శీర్షవక్షస్థలంమీద ప్రవహించసాగింది. మాధవి ఆ ఆశ్రువులను తుడిచేసి, “ఈసారి మీపాదసన్నిధికి వచ్చినప్పుడు ఆదరితురుగాని!” అన్నది.

“నానుఖంకోసమని అర్పించిన నీజీవితాన్ని, సర్వజనుల నుఖానికి అర్పించు. కష్టాలతో దీనంగా కనిపించిన నుఖాల్ని ప్రపుల్లంగా చేయటానికి ప్రయత్నించు. ఇంకేం చెప్పను మాధవీ!—మళ్ళీ ఆశ్రువులు ప్రవహించసాగాయి—మాధవి వాటిని తుడుస్తూ కూర్చుంది.

“సన్మార్గంలో ఉండు—నీపుణ్యంవల్లనేమళ్ళీనిన్ను పొందుతాను” అప్పటి నుంచీ మాధవి సంపూర్ణంగా మారిపోయింది. ఆమెకు కోరిక, హింస, ద్వేషం మొదలైన వేషయినా ఉన్నా అవన్నీ భర్త అస్థికలతోపాటు ఈజన్మ కింక గంగలోకలిపేసింది. ఈ జీవితంలో ఎన్నో కోరికలు! ఎన్నో కాంక్షలు! విధవ అయినా అవన్నీ పోకపోయినప్పటికీ భర్త చెప్పిన మాటలే జ్ఞాపకం తెచ్చుకునేది. అతడే లేనప్పుడు ఇంక అవన్నీ ఎందుకు? ఎవరికోసం ఇంకా ఇతరుల్ని హింసించటం? ఎవరికోసం ఇంక ఇతరులనే త్రొక్కుంచి ఆశ్రువుల్ని ప్రవహింపచెయ్యాలి? అసలీ

హీసప్పత్తి ఆమెకెప్పుడూ లేదు. - ఘరానాఇంటిపడుచు ఆమెకోరికలూ, ఏకాంక్షలూ, నెరవేరనివంటూ లేవు. హింసాద్యేమాలు ఆమెఎన్నడూ నేర్చుకోనేలేదు.

ఆమెహృదయంలో అనేక పుష్పాలు వికసించేవి. పూర్వం ఆపూలన్నీ దండలు గుచ్చి భర్తమెడలో వేస్తూ ఉండేది. ఇప్పుడు భర్తలేదు. అలాఅని తన హృదయోద్యానంలోని, పూలచెట్లనన్నీ ఆమె కట్టివేయలేదు. ఇప్పుడూ వాటినుంచి అన్నిపూలూ వికసించి రాలిపోతున్నాయి. ఇప్పుడు వాటినిన్నీ దండలు గుచ్చని మాట నిజమే. కాని వాటిని గుత్తులుగా అమర్చి, దోసిళ్లకొద్ది, దీనులకీ, దుఃఖితులకీ పంచిపెడుతోంది. లేనివారికల్లా ఇస్తోంది. కొంచెమైనా కృపణత్వంలేదు కొంచెమైనా మూతి విరుచుకోవటంలేదు.

వ్రజబాబు భార్యా పరలోకగతు 'రా'లైనప్పటి నుంచీ, ఈ సందర్భంలో క్రిమషద్ధతి అనేదిలేదు. అంతా తమతమ గొడవల్లో ఉండేవారు. ఒకరివిషయం ఒకరు చూచుకునేవారుకాదు. ఒకరికోరికను సహాయపడేవారు కాదు. అందరికీ ఎవరి నొకరు వారికిఉండేవారు. వాళ్లే వాళ్ల యజమానులపనులు చేస్తూఉండేవారు. 'మహాన' సంలో వంటవాడు వంటచేసేవాడు. పెద్ద అన్న సత్రింలో మాదిరిగా అందరికీ విస్తళ్లువేసి వడ్డించేవాడు. ఎవరుతిన్నారో, ఎవరుతినలేదో, ఎవరుఅడిగేవారుకాదు. చూసేవారుకాదు

కాని భాద్రపదమాసంలో నిండు ప్రవాహంతో

ఉన్న గంగానదిలాగా, స్నేహ, మమతాసౌందర్యాల్తో పరిపూర్ణురాలైన మాధవీ తిరిగి తుడిచి ఇంటికివచ్చినప్పటి నుంచీ, ఆసంసారములోకి మళ్ళీ నూత్న వసంతం వచ్చింది. ఇప్పుడంతా పెద్దక్కా అనేవాళ్లే - అంతా మాధవీ అనే వాళ్లే. ఇంట్లో పెంపుడు కుక్కకూడా సాయంకాలం ఒక్క సారి పెద్దక్కను చూడాలనే కోరేది. వీళ్లందరిమధ్యా ఆమె ఒక్కతే స్నేహమయిగానూ, సర్వమయిగానూ ఉంటూ ఉండేది. ఇంటి యజమాని దగ్గర్నుంచీ, గుమాస్తా దాసదాసీలవరకూ అంతా పెద్దక్కమాట తలచేవారే. అంతా ఆమెమీద ఆధారపడి ఉండేవారు. కారణం ఏమయినాకాని, ఈ పెద్దక్కమీద తమకుకాస్త విశేషమైన హక్కు ఉన్నదని అంతా మనస్సులో అనుకునేవారు.

స్వర్గంలో ఉన్న కల్పవృక్షాన్ని ఎన్నడూచూడలా ఎప్పుడైనా చూస్తామేమోకూడా చెప్పలేము. కాని ఈ వ్రజబాబు కుటుంబంలోని వారంతా ఒక కల్పవృక్షాన్ని పొందగలిగారు కిందకివెళ్లి చెయ్యిచాచేవారు. సప్త ముఖంతో తిరిగి వచ్చేవారు. ఇలాంటి కుటుంబములో సురేంద్రనాథుడు ఒక కొత్తవద్దతి జీవితాన్ని గడపటం ప్రారంభించాడు. అంతా ఒక వ్యక్తిమీద భారంవేయటం మొదలిడినట్లే. తానుకూడా ఆ అందిరిలాగానే చేయటం సాగించాడు. కాని ఇతరులకన్న ఆతడికికొంచెం భిన్నమైన వద్దతి. బడదీదీ అని ఒక జీవపదార్థం ఇంట్లోఉంది, అందర్నీ చూస్తు ఉంటుంది. గారాబాలనన్నీ సహిస్తుంది. ఎవరికీ అవసరంఉన్నా అన్నీ ఆమెవల్ల నెరవేరుతాయని ఆతడి

ఉద్దేశ్యం. కలకత్తా రాజవీధులలో తిరుగుతూ తిరుగుతూ, తనసంగతి తనే చూసుకోవాలన్న నంగతి కొంతవరకు తెలుసుకున్నాడు. కాని ఇక్కడను వచ్చినప్పటినుంచి తన విగతజీవితమంతా ఒకప్పుడెప్పుడైనా తలచుకున్నానని కాని, అథవా ముందు తలచవస్తుందన్నదికూడా మరచి పోయాడు.

చొక్కాలు, పంచలు, చెప్పులు, గొడుగు, చేతి కర్ర మొదలైనవి కావలసినవన్నీ ఆతడిచేతిక్రింద చాలా వున్నాయి. జేబురుమాలకూడా అతడికోసమని ఎవరో ఆదరంతో అమర్చిఉంచేవారు. మొదట్లో ఉత్సాహాలం కలిగి, ఇవన్నీ ఎక్కడినుంచి వచ్చాయని ప్రశ్నిస్తే బడదీదీ పంపిందని సమాధానం పచ్చింది. ఫలహారాల పళ్ళెం చూడగానే దానికి బడదీదీ ఆదరపూర్వమైన స్పర్శ తగిలించనికూడా ఇప్పుడు గ్రహించ గలుగుతున్నాడు.

ఒకనాడు లెఖ్కులు వేయటానికి కూర్చులి, ఒక గీత గీసుకోటానికి కంపాస్ కావలసివచ్చి, ప్రమీలాతో బడదీదీ దగ్గరకువెళ్ళి కంపాసు తీసుకునివచ్చి కూర్చోమని చెప్పాడు.

కంపాసు కావలసిన పనిఉండదు బడదీదీకి. అది ఆమె దగ్గరలేదు. కాని వెంటనే ఆమె బజారుకు మనిషిని పంపింది. సాయంకాలం షికారుకు వెళ్ళి సురేంద్రుడు తిరిగి వచ్చి చూచుకునేసరికి, తన తేబిల్ మీద తాను కోరిన వస్తువు పడిఉంది. మన్నాడు ఉదయం ప్రమీల “దీన్ని నిన్ను అక్క పంపింది మాష్టామా!” అని చెప్పింది.

ఆ తర్వాత అప్పుడప్పుడు అతడు ఒకటి - అరవ్వనై నా వస్తువులు కోడతూ ఉండేవాడు. మాధవి వాటి కోసం చాలా ఇబ్బంది పడేది. ఎంతో ప్రయత్నం చేసి అయినా అతడి కోరికను తీర్చేది. కాని ఎన్నడూ 'ఇవ్వను' అని మాత్రం చెప్పలా.

ఇంకా అదీకాక హఠాత్తుగా అప్పుడప్పుడు - బడదీదీ దగ్గరకు వెళ్ళి అయిదారు పాతబట్టలు తీసుకురా వీడ వాళ్ళకి వావలని - ప్రమీలతో చెబుతూ ఉండేవాడు. పాత కొత్తలనే విచక్షణ మాధవికి ఎప్పుడూ ఉండేదికాదు. ఆమె తనవే నాలుగయిదు గుడ్డలిచ్చిపంపి, మేడమీది కిటికీలోంచి చూస్తూ ఉండేది - నలుగురయిదుగురు దీనులు వాళ్ళకి వస్త్రాలు లభించాయని ఉత్సాహంతో హడావుడిగా వెళుతూ ఉండేవాళ్ళు.

సురేంద్రుడుచేసే ఈ చిన్న చిన్న అత్యచారాలను నిత్యమూ మాధవి సహిస్తూఉండేది. క్రమంగా వీటికన్నిటికీ మాధవి అలవాటు పడింది. ఒక నూతనవ్యక్తి తమ కుటుంబంలోకి వచ్చి నిత్యమూ కార్యకలాపాల్లో కొత్త రకం ఇబ్బందులను కలిగిస్తున్నాడన్న ఆలోచనకూడా ఆమెకు కలిగేదికాదు.

అంతేకాదు. ఈ నూతనవ్యక్తికోసం, ఎన్నో వెతకి తెప్పించటానికని మాధవి ఎంతో కనిపెడుతూవుండాలి వచ్చేది. అతడు కావలసినవన్నీ అడిగి తెప్పించుకొంటే మాధవికి సగం శ్రమతగ్గేది. అతడు తమకు కావలసినవేవీ అడగడు. ఇవన్నీ ఆమె ఆలోచించవలసిందే. సురేంద్రుడు

అతి పరధ్యానం మనిషన్న సంగతి మొదట్లో ఆమెకు తెలియదు. పొద్దున పూట టీ చల్లారిపోతున్నా అతడు తాగేవాడు కాదు. తినుబండారాలు స్పృశించాలన్నా అతడికి తోచేదికాదు కుక్క ముట్టుకుని ఎత్తుకునిపోతూ వుండేది కూడా ఆపుడప్పుడు. భోజనానికి కూర్చుంటే అన్నానికి, ఆధరువులకీ వ్యత్యాసం గమనించేవాడు కాదు. పక్కకు తోసేసి అన్నీ క్రిందకు నెట్టేసేవాడు. ఏవస్తువూ అతడి మనస్సుకు నచ్చేదికాదు. నొకర్లు వచ్చి, మాష్టారుగారు ఒత్తిపిచ్చివాడు, ఆయనకే తెలియదు. వేటినీ చూడడు. పుస్తకంతీసుకుని కూర్చుంటాడు. అని అనేవాళ్లు.

వ్రజబాబు అప్పుడప్పుడు వుద్యోగం దొరికేసదు పాయాలు ఏవైనా కన్పించాకూ లేదా అని ఆడుగునూ వుండేవాడు. సురేంద్రుడేదో సమాధానం చెప్పేవాడు. వుద్యోగంకోసం మాష్టారుగారు చేస్తున్న ప్రయత్నం రవ్వం తెనా లేదనీ, అతడికి ఆసలావాంఛే లేదని, ప్రస్తుతం దొరికిందేదో అదే పరమసంతోషంగా వుందనీ, మాధవి తండ్రివల్లనూ విన్నది. తానూ తెలుసుకుంది.

పది గంటలయ్యేసరికి బడదీదీ దగ్గరనుంచి, స్నానానికి భోజనానికి పిలుపువచ్చేది. చక్కగా భోజనంచేయ్యక పోతే బడదీదీ తరపున ప్రమీల బ్రతిమాలుతూ వుండేది. రాత్రి పొద్దుపోయేవరకు పుస్తకంతీసుకుని కూర్చుంటే నొకర్లు వచ్చి లైట్లు ఆర్పేసేవారు. అద్దవస్తే బడదీదీ హుళు— అని చెప్పేవాళ్లు.

ఒకరోజున బడదీదీ తండ్రితో — “ప్రమీల ఎంతో

ప్రమీల మాస్టరు అంతే నాన్నా!” అన్నది నవ్వుతూ.

“ఎందుకనమ్మా ? ”

“ఇద్దరూ చిన్నపిల్లలే. ఎప్పుడు తనకేది అవసరమో, ఎప్పుడుతినాలో, ఎప్పుడుపడుకోవాలో. ఎప్పుడు ఏంచేయటం మంచిదో ప్రమీల కెలా అయితే తెలియదో, కాని మాస్టరుగూడా అదేరకం. తన కేకావాలో ఏమీ తెలియదు. పైగా ఆసమయంలో ఆలోచనలేకుండా అవీ ఇవీ కావాలంటాడు జ్ఞానంవచ్చిన వాళ్ళైతరూ అలా అడగరు ”

ప్రజబాబు తెలుసుకోలేకపోయాడు. ముఖంకేసి చూస్తూ ఊరుకున్నాడు.

మాధవినవ్వి, “ఎప్పుడుతనకేది అవసరమో మీ అమ్మాయికి తెలుసా?” అని అడిగింది.

“అదితెలియదు.”

“ఆసమయంలో మారాంచేస్తుందా ? ”

“అది చేస్తుంది.”

“మాస్టరుగారు అలాగే చేస్తాడు.”

ప్రజబాబు నవ్వుతూ, “పిచ్చివాడు కొంచెం పిచ్చి వాడవుకుంటాను.” అన్నాడు.

“పిచ్చివాడుకాదు. గొప్ప ఇంటివాడవుకుంటాను.

ప్రజబాబు ఆశ్చర్యపడి, “ఎలా తెలుసుకున్నావు ? ” అని అడిగాడు.

మాధవికి తెలియదు. కాని అలా అని అనుకుంది. సురేంద్రుడు తన పనిపదీ తను చేసుకునేవాడుకాదు. ఇతర్ల

మీద ఆధారపడివుండేవాడు ఇతడు చేస్తేచేస్తారు. లేకపోతే లేదు. ఆ దౌర్బల్యమే అతణ్ణి మాధవికి పట్టిచ్చింది. ఇది అతడికి పూర్వపు అలవాటు అనుకున్నదామె.

ఏ ఆహారపదార్థమూ అతడి మనస్సును ఆకర్షించక పోయేది. అతడుదేన్ని సంతృప్తిగా భుజించే వాడుకాదు. వేటినిస్పృశించేవాడు కాదు. వృద్ధులాగా ఈ వెరాగ్యం, కుర్రవాడిలాగా సరళత్వం, పిచ్చివానిలాగా ఉపేక్షాభావం తినమని ఇస్తే తింటాడు. లేకపోతేలేదు. ప్రత్యేకించి ఆహార విషయాల్లో ఈ నూతనపద్ధతే మాధవిని మరింత చకితురార్చిగా చేసింది. ఇదంతా ఆమెకేమీ అర్థమయ్యేది కాదు. పరోక్షంగా ఒక కరుణాదృష్టి ఈ అజ్ఞాతుజైన మాష్టరుగారిమీద వేసివుండేది. ఆమె సిగ్గుపడికాదు ప్రత్యక్షంగా చూడకపోవటం, అదేలేదు - ఆమె కవాంటి అవసరంలేదు. కనుక చూడటంలా. అవసరంవచ్చినప్పుడి హసమయూసమయూలేవీ అడ్డుగావు—ఒకేసారి బడదీదీ దగ్గరకు అర్జీవచ్చి వచ్చివడుతుంది. మాధవి మందస్మితం చేసి, ఈవ్యక్తి కుర్రవాడిలాగా ఒత్తి అమాయకుడు, అనుకుంటుంది.

౪

మనోరమ మాధవికి చిన్నప్పటి స్నేహితురాలు. ఆమెకు ఈ మధ్య చాలారోజులు ఉత్తరం రాయలా. సమాధానం రాకపోవటంవల్ల ఆమెకు చాలా కోపంకూడా

వచ్చింది. ఇవాళ మధ్యాహ్నం కాస్త తీరుబడిచేసుకుని, మాధవి ఆమెకు ఉత్తరం రాయటానికి కూర్చుంది. సరీగ్గా ఈ సమయానికే ప్రమీల వచ్చి ‘పెద్దక్కయ్యా!’ అని పిలిచింది. మాధవి తలఎత్తి ‘ఏమిటి?’ అని అడిగింది.

‘మాష్టారుగారి కళ్ళజోడు ఎక్కడో పోయింది. ఒక జోడు ఇయ్యి.’

మాధవి నవ్వుతూ, ‘నేను ఏం కళ్ళజోళ్ళదుకాణం పెట్టుకున్నానా? వెళ్ళి మీ మాష్టారుతో చెప్పు’ అన్నది. ప్రమీల వరుగెత్తుకు పోతోంది. మాధవి ప్రమీలను వెనక్కి పిలిచి ‘ఎక్కడికి వెళుతున్నావే?’ అని అడిగింది.

‘చెప్పటానికి’

‘అంతకన్న మేనేజరుగారిని పిలుచుకురా’ ప్రమీల మేనేజరుని పిలుచుకునివచ్చింది. ‘మాష్టారుగారి కళ్ళజోడు పోయిందట! వెళ్ళి మంచి జోడుఒకటి చూసి కొనుక్కుని రా!’ అని చెప్పింది మాధవి.

మేనేజరు వెళ్ళిపోయాడు. ఆమె మనోరమకు ఉత్తరం రాసి, చివర ఇదికూడా రాసింది—

‘ప్రమీలకోసం నాన్నగారు ఒక మాష్టర్ని పెట్టారు. అతణ్ణి పెద్దవాడనీ అనవచ్చు, కుర్రవాడనీ అనవచ్చు. ఇంతకుపూర్వం అతడెప్పుడూ యిల్లు విడిచిపెట్టినవాడు కాదని తోస్తుంది. ప్రపంచమంటే ఏమీ ఎరగడు. అతణ్ణి చూడకపోయినా, అతణ్ణి కనిపెట్టుకుని ఉండకపోయినా ఒక్క గడియైనా గడవదతడికి. నాకు సగంకాలం దానితో

సరిపోతోంది—ఇంక నీకు ఉత్తరం ఎప్పుడు రాయను ?
 ఇక్కడకు నువ్వొకసారి త్వరగావస్తే, ఆ అసమర్థుని
 చూపిస్తా నీకు ఇంత అసమర్థుణ్ణి, అన్యమనస్కుణ్ణి
 నువ్వు జన్మలో చూసి ఉండవు. తినటానికి ఇస్తేతింటాడు.
 ఇవ్వకపోతే మెదలకుండా ఉపవాసం చేస్తాడు. రోజల్లా
 ఊరుకున్నా అతడికి భోజనం చేసిందీ లేనిదీ అతడికే తెలి
 యదు. ఒక్కరోజై నా అతడు తనంతటతాను గడుపుకో
 లేడు. ఇలాండివాడు ఇల్లువిడిచి బైటికి ఎందుకువచ్చాడా
 అని ఆలోచిస్తున్నా. అతడికి తల్లి తండ్రి ఉన్నారనివిన్నాను—
 కాని వాళ్ళ మనస్సులు పాపాణాల లాంటివి అనుకుం
 టాను. ఇలాంటివాడిని నే నయితే కనుమదుగుకు పోనిచ్చే
 చాన్ని కాదు.

మనోరమ తమాషాగా జవాబిచ్చింది. ‘నీ ఉత్తరం
 లోని సంగతులనుబట్టి, నువ్వు మీ ఇంట్లో ఒక కోతిని
 పెంచుతున్నావని—ఆ కోతికి నువ్వు సీతాదేవవయావని
 తెలుసుకున్నాను. కాని అయినా కొంచెం జాగ్రత్తగా
 ఉండమని చెబుతున్నాను’—మనోరమ.

ఉత్తరం చదివే సరికి మాధవి ముఖం కొంచెం ఎర్ర
 పడింది — ‘నీది జ్వాలాముఖం. అంచేతే ఎవర్ని హాస్య
 మాడాలో కూడా ఎరగవు’ అని సమాధానమిచ్చింది.

‘మీ మాష్టారుగారి జోడు ఎలాఉన్నదే ప్రమీలా ?’
 అని ప్రశ్నించింది మాధవి.

‘చాలా బాగుంది.’

‘ఎలా తెలుసుకున్నావు?’

‘మాష్టారుగారు ఆజోడు పెట్టుకునే వు స్తకాలు చక్కగా చదువుతున్నారు - అంచేత తెలుసుకున్నాను.’

‘ఆయన న్యాయంగా ఏమీ అనలేదా?’

‘ఏమీ అనలా.’

‘ఒక్కమాటకూడా అనలేదా? బాగుందని కాని, బాగుండలేదనికాని, ఏమీ అనలేదా?’

‘ఏమీ అనలేదు’

ఎప్పుడూ వికసించిఉండే మాధవి ముఖం ఒక్కక్షణం మలినమైంది. కాని వెంటనే నవ్వుతూ, ‘ఆ జోడు మళ్ళీ పారేసుకోవద్దని మీ మాష్టారుగారితో చెప్పి’ అన్నది.

‘సరే. చెబుతా.’

‘పో. పిచ్చిదానా, అలా చెప్పవచ్చు? ఆయన మన స్సులో ఏమన్నా అనుకుంటాడేమో?’

‘అయితే చెప్పవద్దా?’

‘వద్దు.’

శివచంద్రుడు మాధవి అన్న. మాధవి ఒకరోజున అతణ్ణి పిలిచి, ‘ప్రమీల మాష్టారుగారు రాత్రింబగళ్లు ఏం చదువుతూ ఉంటాడో తెలుసా అన్నయ్యా? అని అడిగింది.

శివచంద్రుడు బి. ఏ. చదువుతున్నాడు. ప్రమీలకు చదువుచెప్పే చిన్నచిన్న మాష్టర్లు అతడి దృష్టికి ఆనరు. అతని రక్త్యంగా, ‘నాటకాలూ, నవలలూ చదువుతాడు. అంతకన్న ఏం చదువుతాడు?’ అన్నాడు. మాధవికి నమ్మకం

కం చిక్కలా. ప్రమీలద్వారా ఒకపుస్తకం చాటుగా తెప్పించి, అన్నగారిచేతికిచ్చి 'నాటకం నవలా కాదేమో అనిపిస్తుంది' అన్నది,

శివచంద్రుడు ఆ పుస్తకం మొదటినుంచి చివరవరకు చూసినా ఏమీ తెలియాలా. అందులో ఒక్కఅక్షరమైనా తెలియకపోయినా అది లెఖ్యపుస్తకం అనిమాత్రం తెలుసుకున్నాడు.

చెల్లెలిదగ్గర తన పరువు పోగొట్టుకోలేక ఇది లెఖ్యపుస్తకం...స్కూల్లో చిన్న క్లాసులవాళ్ళకు చెప్పేపుస్తకం' అన్నాడు.

మాధవి విషణ్ణముఖంతో, 'పెద్దపుస్తకమేమీ కాదా? కాలేజీ పుస్తకమయినా కాదా?' అని అడిగింది.

శివచంద్రుడు శుష్కకంఠంతో, 'కాదు ఏమాత్రం కాదు' అన్నాడు. కాని ఆనాటినుంచీ శివచంద్రుడెన్నడూ బుద్ధిపూర్వకంగా సురేంద్రుని ఏదట పడలేదు - వెనకటి సంగతులు ఏవైనా అడిగితే, అన్ని సంగతులూ బయట పడతాయి. అలా అయితే తండ్రి ఆదేశప్రకారం ప్రొద్దున్నే ప్రమీలతోపాటు తానుకూడా పెన్సిల్ పుచ్చుకుని ఈ మాస్టారుదగ్గర కూర్చోవలసి వస్తుందేమో నని ఆతనికి భయం ఉండేది.

కొన్నాళ్ళయూక మాధవి తండ్రితో, 'కొన్నాళ్లపాటు ఉండటానికి నేను కాళీ వెడతాను నాన్నా!' అన్నది.

నజబాబు విచారగ్రస్తుడై, 'అదేమిటమ్మా? నువ్వు

కాశీ వెడితే ఈసంసారం ఏమవుతుంది?' అన్నాడు. మాధవి నవ్వుతూ, 'నేను మళ్ళీనస్తాను. ఏకంగా ఒకేసారి వెళ్లిపోవటంలేదుగా!' అన్నది.

మాధవి నవ్వింది కాని, తండ్రి నేత్రాల్లో నీళ్లు తొణికిసలాడాయి. ఇలాంటిమాట అనటం అన్యాయమని ఆమె గ్రహించింది. ఆయన విచారంపోగొట్టటానికని, కొన్నాళ్ల పాటు మాత్రం ఉండివస్తాను' అన్నది.

'అయితే వెళ్ళు - కాని ఈ సంసారం నడవదు',
'నేను లేకపోతే సంసారమే నడవదా?'

'నడనకపోవటమేం అమ్మా, నడుస్తుంది. చుక్కాని విరిగిన పడవ నదిలో ఎలా నడుస్తుందో - ఇదీ అలాగే నడుస్తుంది.'

కాని ఆమె కాశీ వెళ్ళవలసిన అవసరం చాలా ఉంది. అక్కడ ఆమె విధవాడుబిడ్డ కొడుకుని ఒక్కణ్ణి పెట్టుకుని ఉంటోంది. ఆమెను ఒకసారి చూసి రావాలి.

కాశీ వెళ్లేరోజున ఒక్కొక్కరినే పిలిచి ఆమె సంసార భారం అప్పగించింది. ముసిలిదాసీని పిలిచి, తండ్రినీ, అన్న గారినీ, ప్రమీలనూ శ్రద్ధగా కనిపెట్టేడండమని బ్రతిమాలి చెప్పింది. కాని మాష్టారునంగతిమాత్రం ఎవరికీ చెప్పలా. మరచిపోయి కాదు - బుద్ధిపూర్వకంగానే చెప్పలా. ప్రస్తుతం అతడిమీద కొంచెం కోపంగా ఉంది. మాధవి అతడి కోసం ఎన్నో చేసింది. కాని దీనికి ప్రత్యామ్నాయం అతడు కృతజ్ఞతాసూచకంగా ఒక్క మాటైనా నోటి మీదుగా తెలియచెయ్యాలా. అంచేత మాధవి పఠాయి

దేశం వెళ్ళి ఈ అసమర్థుడికి, ఈ ప్రపంచజ్ఞానవిహీనుడికి, ఈ ఉదాసీనుడికి, తా నొకతే నున్నానని తెలియచెయ్యా లని అనిపించింది. కా న కుతూహలంకలిగితే తప్పేముంది? ఆమె శేకపాతే ఇక్కడ రోజులు ఎలా గడుస్తాయో చూస్తే నష్టమేమిటి? అంచేతనే సురేంద్రుడి విషయమై ఆమె ఎవ్వరికీ ఏమీ చెప్పలేదు.

సురేంద్రనాథుడు ప్రాబల్యంసాల్చు చేస్తున్నాడు. ప్రమీలవచ్చి, “నిన్న రాత్రి అక్కయ్య కాశీవెళ్లింది.” అనిచెప్పింది. ఆమాట అతనిచేవికెక్కలేదు. కాని రెండు మూడు రోజులయ్యాక తెలుసుకోగలిగాడు - పదిగంట లయినా భోజనానికి నిర్బంధించేవాళ్లులేరు - ఒక్కొక్క రోజున ఒకటిగంటా రెండూకూడా అవుతుండేది. స్నాన మయ్యాక బట్టలు విడవాలని చూస్తే, అప్పటిలాగా ఉతికిన బట్టలుండేవికావు. ఆహారం తెచ్చేసల్లెంకూడా అలాఅన్నీ అమర్చిఉండేదికాదు. రాత్రిల్లులెటు ఆర్పటానికి ఎవరూ వచ్చేవాళ్లుకాదు. చదువుతూకూర్చుంటే రెండూ-మూడు అయ్యేది. ప్రొద్దున్నేనిద్ర మెళుకువ వచ్చేదికాదు. లేచే సరికి పొద్దుఎక్కేది. పగలంతా ఎంతచూచినానిద్రమత్తు పోయేదికాదు. శరీరం అంతా అలసినట్లయి పోయినప్పుడు ఈ సంసారంలో కాస్త మార్పు వచ్చినట్లుందే అని తోచింది ఉక్కగా ఉన్నదని తోచినప్పుడే విననకర్ర కోసం వెతుకుతారు. సురేంద్రుడు పుస్తకం మీదనుంచి ముఖమెత్తి ‘ప్రమీలా బడదీదీ ఇక్కడలేదుకదా?’ అని అడిగాడు.

‘అక్క కాళీ వెళ్లింది’ అన్నది ప్రమీల.

‘అందుకనే’

రెండురోజులయ్యాక హఠాత్తుగా ప్రమీలకేసి చూసి,
‘బడదీదీ ఎప్పుడు వస్తుందని?’ అని అడిగాడు.

‘నెల్లాళ్ళకి.’

సురేంద్రుడు మళ్ళీ పుస్తకంకేసి ధ్యాసపోనిచ్చాడు.
మరో అయిదురోజులు గడిచాయి. సురేంద్రుడు పుస్తకం
మీద పెన్నిలుపెట్టి, నెలకవటానికి ఇంకా ఎన్నాళ్ళు
న్నాయి? అని అడిగాడు.

‘చాలా రోజులు.’

పెన్నిలు చేత్తోప్పొక్కుని, కళ్ళజోడుతీసి, అద్దాలుతుడిచి,
మళ్ళీపెప్పొక్కుని, పుస్తకంకేసి చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

మర్నాడు-బడదీదీకి నువ్వు ఉత్తరం రాశావా ప్రమీలా
అని అన్నాడు.

‘వ్రాయకేం?’

‘శ్వరగా రమ్మని రాశావా?’

‘లేదు.’ సురేంద్రుడు మెల్లిగా నిట్టూర్పు పిడిచి,
‘అందుకనే’ అన్నాడు మెల్లిగా.

‘మాష్టారూ! బడదీదీ వస్తే బాగుంటుంది కదూ?’
అన్నది ప్రమీల.

‘బాగుంటుంది.’

‘రమ్మని వ్రాయనా?’

సురేంద్రుడు సంతోషంతో ‘వ్రాయి’ అన్నాడు.

‘మీ మాటకూడా వ్రాయనా ?’

‘వ్రాయి.’

వ్రాయమని చెప్పటానికి అతడి కేవిధమైన సంకోచమూ కలగలేదు. ప్రాపంచిక పద్ధతులు - మర్యాదలు అతడి కేవలం తెలియవు. బడదీదీని రమ్మని కోరటం అతడికి అసంగతమనిపించలేదు.

ఎవరులేకపోతే అతడికి కష్టంగా ఉంటుందో, ఎవరులేకపోతే అతడికి గడవదో - వారిని రమ్మని చెప్పటం అసంగతమనుకోలేదతడు.

ఈ ప్రపంచంలో ఎవరికి కుతూహలం తక్కువో, వాళ్లు సాధారణ మానవ సమాజానికి కొంచెం వెలుపలగా ఉంటారు. సామాన్య మానవులు తిరిగే సంఘంలో వాళ్లకు కలయక కుదరదు. సాధారణ మనుష్యుల అభిప్రాయాలతో వాళ్ళ అభిప్రాయాలు కలియవు. సురేంద్రుడిది కుతూహలపడే స్వభావంకాదు. అతడి కెంతవరకు అవసరమో, అంతవరకే తెలుసుకోవాలను కుంటాడు. కాని అంతకు మించి బుద్ధిపూర్వకంగా ఒక్క అడుగునా ముందుకు వెయ్యాలని పించదతడికి. - తీరికకూడా ఉండదు. అంచేత బడదీదీ విషయంలో అతడు కేవలం అనభిజ్ఞుడు. ఇన్నాళ్లు ఈ సంసారంలో గడిచిపోయాయి. ఈ మూడు నెలలనుంచీ అతడు బడదీదీమీద భారంవేసి, పరమ విశ్రాంతిగా గడిపి వేశాడు - కాని ఎన్నడూ ఆమె ఎలాంటిదో ప్రశ్నించి ఎరగదు. ఆమె ఎంత పెద్దదో, ఎంత వయస్సుందో. చూడటాని

కెలా ఉంటుందో, గుణాలు ఎలాంటివో ఏమీ తెలియ
వతడికి. తెలుసుకోవాలని ఇచ్చ అయినా కలగలేదు.
మనస్సుకీ తోచలేదు. ఈమెను గురించి ఒక్క మాట అడిగి
తెలుసుకుంటే అది లోకధర్మమే అవును !

అంతా బడదీదీ అంటారు. ఆతడూ బడదీదీ అంటాడు.
అంతా ఆమె ఆదరాభిమానాలను పొందుతూ ఉంటారు;
ఆతడూ పొందుతున్నాడు. విశ్వభండార మామెదగ్గర
దాచిపెట్టబడింది. కోరినవాళ్ళకు లభిస్తుంది. సురేందుగ్గిడు
కూడా తీసుకున్నాడు. ఇందులో ఆశ్చర్యకరమైన సంగతే
ముంది? వర్షించటం మేఘాల సహజధర్మమయినట్లే - ఆద
రాభిమానాల్ని చూపటం బడదీదీకి సహజకృత్యం. వర్షం
కురిసినప్పుడు చెయ్యిజాపినవారికి జలం లభిస్తుంది. బడదీదీ
దగ్గర చెయ్యిజాపినవారికి అభీష్టవస్తువు లభిస్తుంది. మేఘం
లాగానే ఆమె అంధఅనుకోవచ్చు. వాంఛకూడా ఆ కాంతో
హీనం ! ఆతడు ఆమెనుగురించి స్థూలంగా ఇలాంటి నిశ్చ
యానికి వచ్చాడు. సచ్చినప్పటినుంచీ ఆమె విషయమై
అతడెలాంటి అభిప్రాయాన్ని కలిగిఉన్నాడో - ఈనాడూ
ఆ అభిప్రాయం ఆలాగేఉంది. ఆమె కాశీవెళ్లటం తటస్థింది
దగ్గరనుంచీ మాత్రం - ఈ బడదీదీ లేకుండా తాను ఒక్క
క్షణమైనా గడపలేనన్న సంగతి - స్పష్టంగా తెలుసు
కున్నాడు.

అతడు ఇంటిదగ్గర ఉన్న రోజుల్లో తన తండ్రినీ, నవతి
తల్లినీ ఎరుగు. వాళ్ళ కర్తవ్యమేమిటోకూడా ఎరుగడతడు.
కాని 'బడదీదీ' అనే వారితో, ఎవరితోనూ పరిచయం

కలగలా. పరిచయ మయినప్పుడు అమె ఇలాగే ఉంటుందని తెలుసుకున్నా డింతే ! కాని వ్యక్తితో పనిలేదు. పేరు సర్వస్వమూ !

ఇప్పదేవత నెవరూ చూడలేరు. పేరుమాత్రం ప్రాసి ఉంచుకుని, కష్టాల్లోనూ దుఃఖం కలిగినప్పుడూ ఆ పేరు ముందర హృదయాన్ని మూర్తీభవించేసి, మోకరిల్లి, కరుణాభిక్ష నర్థిస్తారు. కళ్ళలోనిండిన అశ్రువులను తుడుచు కుని, శూన్యదృష్టితో ఎవరో చూడాలని వాంఛిస్తారు. కాని దేన్నీ చూడలేరు. తడబడుతున్న జిహ్వతో ఒకటి రెండు మాటలను అస్ఫుటంగా ఉచ్చరించి ఊరుకుంటారు. దుఃఖపడిన సురేంద్రుకూడా అలాగే 'బడదీదీ' అని అస్ఫుటంగా ఉచ్చరించాడు.

౫

అప్పటికింకా సూర్యోదయం కాలేదు. తూర్పుదెస మాత్రం ఎర్రపడింది. ప్రమీలవచ్చి నిద్రపోతున్న సురేంద్రుని మెడకు రెండుచేతులూ చుట్టేసి 'మాష్టరుగారూ!' అన్నది. సురేంద్రుడు నిద్రమత్తుతో కళ్ళురెండూ కొంచెం తెరిచి, 'ఎందుకు ప్రమీలా?' అన్నాడు.

'బడదీదీ వచ్చింది'

సురేంద్రుడు లేచి కూర్చుని, ప్రమీలచెయ్యిపట్టుకుని 'పద ! చూసివద్దాం' అన్నాడు.

ఈ చూచిరావలనే ఇచ్చ అతడి మనస్సులో ఎలా

కలిగిందో చెప్పలేము. ఇన్నాళ్లకి అతడు ప్రమీల చెయ్యి వట్టుకుని కళ్లు నులుముకుంటూ లోపలికెందుకు వెళ్ళాడో అదికూడా తెలియదు. కాని అతడు లోపలికి వెళ్ళి మెల్లెక్కి పైకెళ్ళి మాధవి గది ఎడటికి వెళ్ళి నుంచుని 'బడదీదీ' అని పిలిచాడు.

బడదీదీ పరధాన్యంగా ఉండి ఏదో పనిచేసుకుంటూ 'ఏమిటి చెల్లీ!' అన్నది.

'మాష్టరుగారు_'

ఇద్దరూ వెంటనే లోపలికి వెళ్లారు. మాధవి సిగ్గుతో లేచి తలమీది ముసుగును చేత్తో ముందుకు లాక్కుని, ఒకమూలకు జరిగినుంచుంది. 'బడదీదీ, నీ మూలాన నేను చాలా కష్టం_ అంటున్నాడు సురేంద్రుడు. మాధవి ముసుగులోపలనే సిగ్గుతో నాలుక కొరుక్కుని ఛీ,, ఛీ, అనుకుంది మనస్సులో.

'నువ్వు వెళ్లిపోయాక_'

'ఎంతసిగ్గు!' అనుకుంది మాధవి మనస్సులో.

'మాష్టరుగార్ని బైటికి వెళ్లమని చెప్పు ప్రమీలా!' అన్నది మాధవి మృదుకంఠంతో.

ప్రమీల చిన్నపిల్లయినా, అక్క ప్రప ర్తననుబట్టి ఈపని మంచిది కాదని తెలుసుకుంది_ 'పదండి మాష్టరుగారూ' అన్నది.

సురేంద్రుడు తెల్లబోయి కాస్సేపు అలాగే నిలబడి, తర్వాత 'పద' అన్నాడు. అతిగా మాట్లాడం అతడికి చేత కాదు - అతిగా మాట్లాడాలనీ అనుకోలేదు. అయినా

రోజంతా నూయ్యడు మేఘాల చాటున ఉంటే ఆ దిక్కు
కేసి అంతా ఎలా చూడాలనుకుంటారో, నూయ్యని చూడ
కూడదు, చూస్తే కళ్లకు బాధకలుగుతుందని ఒక్క ఊణం
అనిపించదో, అలాగే ఒక్క నెలరోజులు మేఘాచ్ఛన్నమైన
ఆకాశంలో ఉన్న ప్రథమ సూర్యోదయాన్ని సురేంద్రు
డెంతో ఆహ్లాదంతో చూడాలని వెళ్లాడు. కాని ఫలితం
ఇలా ఉంటుందని అతడు అనుకోలేదు.

అప్పటినుంచీ అతడికి ఆదరంకూడా కొంచెం తగ్గింది.
మాధవి కొంచెం సిగ్గుపడేది. దాసీ బిందు ఏదో ఈ మాట
ఒకసారి తీసుకునివచ్చి కొంచెం ఎగతాళి చేసింది. సురేం
ద్రుడు కూడా కొంచెం చిన్నపుచ్చుకున్నాడు. అందులేని
ఆ బడదీదీ భాండారానికి ఈనాడు ఒకనాద్దు ఏర్పడిందని
కూడా గ్రహించాడు. సోదరి ప్రేమ, మాతృ వాత్సల్యం,
అతడినైపుకు రావటంలేదు. కొంచెం దూరదూరంగా
వైదొలగి పోతున్నాయి.

ఒకరోజున ప్రమీలతో 'బడదీదీకి నామీద కోపం
వచ్చింది కాదూ?' అన్నాడు.

'అవును.'

'ఎందుకని?'

'మీరు లోపలికలా ఎందుకు వచ్చారు?'

'రాకూడదు కదూ?'

'అఖా రావచ్చామరి? అక్కకు బాగాకోపంవచ్చింది.'

సురేంద్రుడు పుస్తకంమూస్తూ 'అదే' అనుకున్నాడు.

తర్వాత ఒకనాడు మధ్యాహ్నం జోరున వర్షం కురు

స్తోంది. ప్రజరాజబాబు రెండురోజులుంచీ ఇంట్లోలేడు. జమీందారీ చూసుకోటానికి వెళ్ళాడు. మాధవికే చేతిలో వసేలేదు. ప్రమీల అల్లరి చేస్తోంది. మాధవి ప్రమీలను పట్టుకుని 'నీ పుస్తకాలు తీసుకురా ! ఎంతవరకు చదివావో చూస్తాను' అన్నది.

ప్రమీల ఒక్కసారిగా కొయ్యబారిపోయింది. 'తీసుకురా !' అన్నది మాధవి.

'రాత్రికి తీసుకువస్తాను ఆక్కా !'

'కాదు. ఇప్పుడే తీసుకురా ?' ఎంతో ఏడుపుముఖంతో పుస్తకాలు తీసుకురావటానికి వెళ్లింది. వచ్చి 'మాష్టరు గారు ఏమీ చెప్పటంలా. ఆయనమాత్రం చదువుకుంటూ ఉంటారు' అన్నది. మాధవి అక్కడక్కడా కొన్ని ప్రశ్నలు వేసి, మాష్టరుగారు నిజంగానే ఏమీ చెప్పటంలేదని తెలుసుకుంది. పైగా ఇంతవరకు చదువుకున్నదంతా, మేష్టార్ని పెట్టినదగ్గరనుంచీ ఈ మూడునాలుగు నెలల్లోపల మెల్లి మెల్లిగా అంతా మరిచిపోయింది. మాధవి విరక్తురాలై బిందూని పిలిచి. 'బిందూ 'మాష్టరు దగ్గరకెళ్లి ఇన్నాళ్ల నుంచీ ప్రమీలకు చదువేమీ ఎందుకు చెప్పటంలేదో అడిగిరా !' అన్నది.

బిందు అడుగుదామని వెళ్లేసరికి మాష్టరుగారు ప్రాబ్లం ను గురించి ఆలోచిస్తున్నాడు. 'మాష్టరుగారూ చిన్న అమ్మాయికి మీరు చదువేమాత్రం ఎందుకు చెప్పటంలేదో బడదీదీ అడిగిరమ్మన్నది' అన్నది బిందు.

'ఏమిటి ?'

‘బడదీదీ అడగమన్నది..’

‘ఏమని అడగమన్నది?’

‘చిన్నమ్మాయికి చదువెందుకు చెప్పటంలేదూ అని...’

‘బాగా ఉండటంలేదు’ అని జవాబిచ్చాడు పరధ్యానంగా.

బాగా ఉండకపోవటం కాదనిభావించి, ఈసంగతి బిందు మాధవితో చెప్పింది. మాధవికి కోపంవచ్చింది. ఆమె కిందికి వచ్చి, తలుపుచాటున నుంచుని, ‘చెల్లెలికి చదువేమీ చెప్పటం లేదెంచేత?’ అని బిందుచేత అడిగించింది. ఈ మాటే రెండుమూడుసార్లు అడిగినమీదట ‘నేను చెప్పలేను’ అన్నాడు సురేంద్రుడు.

ఇదెక్కడి సంగతి అనుకున్నది మాధవి.

‘అయితే మీరిక్కడెందున్నారు?’ అన్నది బిందు.

‘ఉండకపోతే ఎక్కడకు వెళ్లను?’

‘అయితే చదువెందుకు చెప్పరు?’

సురేంద్రుడికీసారి చెతస్యం కలిగింది. ముందుకు తిరిగి కూర్చుని, ‘ఏమిటి అడుగుతున్నావు?’ అన్నాడు. బిందు ఇప్పటివరకు చెప్పిందే మళ్లీ ఆ వృత్తిచేసి చెప్పింది. ‘రోజూ చదువుతున్నదిగా!’ అన్నాడు సురేంద్రుడనాధుడు.

‘చదువుకుంటున్న దేమో మీరు చూస్తున్నారా?’

‘లేదు. నాకు తీరికలేదు.’

‘అయితే ఈ ఇంట్లో ఎందుకుంటున్నారు?’ సురేంద్రుడు మెదలకుండా ఆ సంగతే ఆలోచిస్తున్నాడు.

‘మీరింక చదువు చెప్పలేరా?’

‘ఊహూ.. చదువు చెప్పటం నాకు బాగుండదు.’

మాధవి లోపల్నుంచి. ‘అయితే ఇన్నాళ్లనుంచి మిథ్యా నెపంతో ఎందుకుంటున్నారో అడుగు బిందూ?’ అన్నది. బిందు ఆమాట అడిగింది. ఆ మాట వినేటప్పటికి సురేంద్రుడి ప్రాబల్యముల అల్లిక తెగిపోయింది. కొంచెం కష్టం కలిగింది. కాస్తేపు ఆలోచించి, ‘అదే చాలపొరపాటయింది’ అన్నాడు.

‘ఈ నాలుగు నెలలనుంచీ పొరబాటేనా?’

‘ఆ.. ఆలాగే అయినట్లు కన్పిస్తోంది. ఆ సంగతి నాకు జ్ఞాపకం రాలేదు.’

మర్నాడు ప్రమీల చదవటానికి రాలేదు. ఆ సంగతి సురేంద్రుడు గమనించనే లేదు. ఆ మర్నాడు కూడా రాలేదు. ఆరోజునకూడా అంతే.....

మూడోనాడు ప్రమీల కనపడకపోవటంచూసి, ప్రమీలను పిలుచుకుని రమ్మని ఒక నౌకరుతో చెప్పాడు సురేంద్రుడు.

నౌకరు లోపలకు వెళ్ళివచ్చి, ‘చిన్నమ్మాయిగారు ఇంక మీదగ్గర చదవరు’ అని చెప్పాడు.

‘అయితే ఎవరిదగ్గర చదువుతుంది?’

నౌకరు తన తెలివంతా ఉపయోగించి, ‘మరో మేష్టరు వస్తారు’ అన్నాడు.

అప్పుడు తొమ్మిది గంటలయింది. సురేంద్రుడు కాస్తే పాలోచించి, రెండుమూడు వుస్తకాలు చంకలో పెట్టుకుని లేచి నుంచున్నాడు. కళ్లజోడుతీసి కేసులోపెట్టి, టేబిల్

మీద పెట్టేసి, మెల్లిగా వెళ్లిపోయాడు,

‘ఈవేళప్పుడు ఎక్కడికి వెళుతున్నారు మేష్టరుగారూ?’

అని అడిగాడు నౌకరు.

‘బడదీదీతో చెప్పు - నేను వెళ్లిపోతున్నానని.’

మళ్ళీ రామా?’

సురేంద్రుడికి ఈమాట వినిపించలేదు. సమాధానం ఇవ్వకుండా గేబుదాటి బైకికి వచ్చేశాడు. రెండు గంటలయింది. అయినా సురేంద్రుడు తిరిగిరాలేదు. అప్పుడు నౌకరువచ్చి మాధవితో ‘మేష్టరుగారు వెళ్లిపోయారని’ కబురు అందించాడు.

‘ఎక్కడికి వెళ్ళారు?’

‘అది తెలియదు. తొమ్మిది గంటలప్పుడు వెళ్లిపోయారు. వెళ్లేప్పుడు నేను వెళ్లిపోతున్నానని బడదీదీతో చెప్పమని నాతో చెప్పి వెళ్ళారు.’

‘అదేమిటిరా? భోజనం చెయ్యకుండానే వెళ్ళారా?’ అంటూ మాధవి ఉద్విగ్నరాలైంది.

తర్వాత ఆమె సురేంద్రుడి గదిలోకివచ్చి చూసింది - ఎక్కడి వస్తువులక్కడ అన్నీ అలాగే ఉన్నాయి. తేబిల్ మీద కళ్లజోడు కేసులో పెట్టిఉంది. కొన్ని పుస్తకాలు మాత్రం లేవు.

సాయంకాలమైయింది. రాత్రిఅయింది - సురేంద్రుడు రాలేదు. మర్నాడు యిద్దరు నౌకర్లను పిలిచి, “మీరు వెతికితీసుకువస్తే పదిరూపాయలు బహుమతి పొందుతారు. అని చెప్పింది.

బహుమానమిది ఆశతోవాళ్లు పరుగెత్తారు. కాని సాయంకాలానికి తిరిగివచ్చి, ఎంతవెలికినా జాడదొరకలేదని చెప్పారు.

ప్రమీల ఏడుస్తూ “ఆయన వెళ్లిపోయింది ఎందుకు ? అక్కా ! ” అని అడిగింది.

మాధవి ప్రక్కకులాగి, ‘బయటకు వెళ్ళు ఏడవకు’ అన్నది. రెండురోజులు, మూడురోజులుగడచినదగ్గిర్నుంచీ క్రమశః ఆమె మరింత ఉద్విగ్నరాలు అవుతూవచ్చింది. ‘బడదీదీ ! ఆయనకోసం ఇంత వెతకటమెందుకు? కలకత్తా నగరంలో మరోమాష్టరు దొరకరా?’ అన్నది బిందు. మాధవి కోప్పడి, ‘పో అవతలికి ! ఒక మనిషిచేతిలో దమ్మిడి అయినా లేకుండా వెళ్లిపోతే ఎందుకు వెతకట మంటావా నువ్వు?’ అన్నది.

“ఆయనదగ్గర దమ్మిడి అయినా లేదని నీకెలా తెలుసూ?” “అది నాకు తెలుసు. కాని ఈ అనవసర ప్రసంగమంతా ఎందుకు నీకు?”

బిందుమాట్లాడకుండా వెళ్లిపోయింది. క్రమంగా వారం రోజులు గడిచిపోయినా సురేంద్రుడు రాకపోయేసరికి మాధవి ఒకవిధంగా ఆహారాదులనువర్జించింది. సురేంద్రుడు నిరాహారంగా ఉంటూ ఉంటాడని ఆమెమనస్సుకుతట్టింది. ఈ ఇంట్లోనే కావలసిన వస్తువులను అడిగి తినలేనివాడు ఇతర్ల దగ్గర అతడేమి అడగగలడు? కొనుక్కుని తినటానికి సురేంద్రుని దగ్గర డబ్బులేదు, యా చించే సామర్థ్యమూ లేదు అతడికి - నిస్సహాయస్థితిలో ఉన్న కుర్రవాడిలాగా

ఏ 'ఫుట్ పాత్' మీదనో కూర్చుని ఏడుస్తూఉంటాడు. లేదా ఏ చెట్టుక్రిందనో వుస్తూకాలు తలక్రిందపెట్టుకుని నిద్ర పోతూఉంటాడు - అని ఆమె గట్టినమ్మకం. ప్రజాజాబ బాబు తిరిగివచ్చి, జరిగిన సంగతంతావిని, "జరిగినపని మంచిదికాదమ్మా!" అన్నాడు, మాధవి అతికష్టమీద అశ్రువులను ఆపుకుంది.

ఇక్కడ సురేంద్రుడు రోడ్ల వెంట తిరుగుతున్నాడు. మూడురోజులు తిండిలేకుండా గడిపాడు. పంపుల్లో నీళ్లకు పైసా అక్కరలేదు. అంచేత ఆకలిఅయినప్పుడు కడుపు నిండా ఆనీళ్లే తాగేవాడు.

ఒకనాడు రాత్రి ఆలసిపోయిన దేహంతో కాలిఫూట్ వెడుతున్నాడు. అక్కడ తిండి దొరుకుతుందని ఎక్కడో విన్నాడు. గాఢాంధకారం, పైగా ఆందులో మేఘాలు కూడా బాగాకమ్ముకున్నాయి. చొరంగీ మలుపులో ఒక గుర్రపుబండి అతడి మీదుగా పోయింది. బండివాడు ఎలాగో గుర్రాలవేగాన్ని ఆపగలిగాడు. సురేంద్రుడికి పాణాలుపోలేదు. కాని రొమ్ముమీద పెద్దదెబ్బతగిలి, స్పృహతప్పి పడిపోయాడు. పోలీసులువచ్చి, బండిమీద ఆస్పత్రికి తీసుకువెళ్లారు. నాలుగయిదురోజులు స్పృహలేని స్థితిలో గడిచాక రాత్రికళ్లువిప్పి 'బడదీదీ!' అన్నాడు.

కాలేజీలో నిద్యార్థిఒకడు ఆరాత్రి డ్యూటీలోఉన్నాడు ఈమూట వినిదగ్గరకువచ్చినిలబడ్డాడు. "బడదీదీవచ్చిందా? అని అడిగాడు సురేంద్రుడు.

"రేపుపొద్దున్నవస్తారు"

మర్నాడు సురేంద్రుడికి బాగా తెలివి వచ్చింది. కాని బడదీదీ మాట ఎత్తలేదు. పగలంతా తీవ్రమైన జ్వరంతో కొట్టుకుని, సాయంకాలమప్పుడు ఒకరి “నేను ఆస్పత్రిలో ఉన్నానా?” అని అడిగాడు.

“ఆఁ”

“ఎందుకు?”

“బండిక్రింద పడ్డారుమీరు.”

“బ్రిటికే ఆశ ఉందా?”

“శ్చయంగా”

మర్నాడు ఆవిద్యార్థి దగ్గరకువచ్చి “మీవాళ్లు ఎవరైనా ఉన్నారా ఇక్కడ?” అని అడిగాడు.

“ఎవ్వరు లేరు?”

“అయితే అనాదురాత్రి బడదీదీ అనిపించారెవరి? ఆమె ఇక్కడ ఉన్నారా?”

“ఉన్నారు. కాని, ఆమె ఇక్కడికిరాదు. మానాన్నకు కబురుచేస్తారా?”

“చేస్తాం”

సురేంద్రనాథుడు తండ్రిచిరునామా తెలిపాడు.

ఆవిద్యార్థి ఆరోజునే ఉత్తరం వ్రాశేలాడు, తర్వాత బడదీదీని వెతకి తీసుకురావాలని “ఇక్కడకు స్త్రీలు రావాలనుకుంటే రావచ్చు. మేమావర్పాట్లు చేస్తాం. మీ పెద్ద అక్క చిరునామా తెలియచేస్తే ఆమెకూడా కబురు అందచేస్తాం” అన్నాడు.

సురేంద్రనాథుడు కొన్నినిమిషాలు ఆలోచించి వ్రాస

బాబు అడ్మిన్ చెప్పాడు.

“మా ఇల్లు వ్రజబాబుగారింటిదగ్గరే, ఇవాళ వారికి మీస్థితి తెలియచేస్తాను రావాలనుకుంటే వారుచూడటానికి వస్తారు.”

సురేంద్రుడు మాట్లాడలేదు. మనస్సులో - బడదీదీ రావటం అసంభవం - అనుకున్నాడు. విద్యార్థి మాత్రం పాపంజాలికలిగి వ్రజబాబుకు ఈసంగతి చెప్పాడు. వ్రజ బాబు తుల్లివడి, “బ్రతుకుతాడా?” అని అడిగాడు.

“పూర్తిగాడండి ఆ ఆశ.”

ఇంట్లోకివెళ్లి కూతురుతో “మాధవీ! అనుకున్నంతా అయింది. సురేన్ బండికిందపడి, ఆసుపత్రిలో ఉన్నాడు” అనిచెప్పాడు.

మాధవి శరీరమంతా కంపించిపోయింది.

“నీపేరెట్టేకామోసు ‘బడదీదీ’ అని పిలిచాడట ! నువ్వుచూడటానికి వెడతావా? ”

ఈసమయంలో ప్రక్కగదిలో ప్రమీల ఏదో గల్లున క్రిందపడవేసింది. మాధవి అటుకేసి పరుగెత్తింది. చాలా సేపయింతర్వాత తిరిగివచ్చి, “నువ్వుచూసిరా. నేను రాలేను” అన్నది.

వ్రజబాబు దుఃఖంతోకూడిన నవ్వునవ్వి “అతడు అడివి మృగం. అతడిమీద కోపమెందుకు?” అన్నాడు.

మాధవి మాట్లాడలేదు. అయినా వ్రజబాబుఒంటరిగా సురేంద్రుణ్ణి చూడటానికి వెళ్లాడు. చూసేసరికి చాలా దుఃఖంకలిగింది. “సురేన్, మీనాన్నకు కబురువెల్లిందా?”

“కబురు పంపాను”

“భయంలేదు. ఆయనరాగానే వర్పాటుచేస్తాను.”

ప్రజబాబు డబ్బువిషయమై ఆలోచించి, “పోనీ, వారి చిరునామా చెప్పునాకు. వారు ఇక్కడకు రావటానికి అభ్యంతరాలేవీ లేకుండా చేస్తాను.” అన్నాడు.

సురేంద్రుడు కిమాట అంతగా అర్థంకాలేదు. “నాన్న వస్తాడు. అభ్యంతర మేముంది?”

ప్రజబాబు ఇంటికితిరిగివచ్చి. మాధవికి జరిగిన సంగతంతా చెప్పాడు.

అప్పటినుంచీ రోజూఆయన ఒకసారి సురేంద్రుణ్ణి చూడటానికి వెడుతున్నాడు. అతడిమీద ఒక విధమైన అనురాగంవర్పడింది. ఒకరోజున ఇంటికివచ్చాక, “మాధవీ, నువ్వు యథార్థం తెలుసుకున్నావు. సురేన్ తండ్రి బాగా డబ్బుకలవాడు.” అని చెప్పాడు.

మాధవి ఆతురతతో “ఎలా తెలుసు కున్నావు?” అని అడిగింది.

“అతడితండ్రి ఒక వకీలు. నిన్నరాత్రి వచ్చాడాయన” మాధవి మానంవహించింది. ‘సురేన్ ఇంటిదగ్గర నుంచి పారిపోయివచ్చాడు వాళ్లనాన్న చెప్పాడు’ అన్నాడుతండ్రి “ఎందుకని?”

‘అతడి తండ్రితో మాట్లాడాను ఇవ్వాలి. ఆయనే చెప్పాడుఈసంగతంతా. ఈ సంవత్సరమే యూనివర్సిటీలో కల్లా ఎమ్మె ఫస్టున ప్యాసయాడుటసురేన్. ఇంగ్లాండు వెడదామనుకుంటే, మరీ పరధ్యానం మనిషిఅని, తండ్రి

సాహసంచేసి పంపలేదు. అంచేత కోపంవచ్చి పారిపోయి వచ్చాడు. కులాసాచిక్కనాక అతణ్ణి మళ్ళీ ఇంటికి తీసుకె డతాడు' అన్నాడు ప్రజరాజబాబు. నిట్టూర్పును బిగ బట్టుకుని, ప్రవాహంగా వస్తున్న అశ్రువులను ఆపుకుని 'అదేమంచిది' అన్నది మాధవి.

౬

సురేంద్రనాథుడు వెళ్ళి ఆరుమాసాలయింది. ఈలోపున మాధవి మనోరమకు ఒక్కసారిమాత్రం ఉత్తరం రాసింది. మళ్ళీ రాయలేదు.

దసరాపండుగకు మనోరమ పుట్టింటికివచ్చి, మాధవిని వెళ్ళి పట్టుకుని 'నీకోతిని చూపించు' అన్నది.

మాధవినవ్వి, 'కోతి ఎక్కడిది?' అన్నది.

మనోరమ ఆమె గడ్డం పుచ్చుకుని మృదుస్వరంతో 'నీ ఎర్రకోతి, నీ చక్కని పాదాలద్గిర ఎంత అందంగా ఉందో చూద్దామని వచ్చాను శైలవల్లో నేను' అని పాటగా పాడుతూ, 'నువ్వు పెంచావే ఆ కోతే' అన్నది.

ఎప్పుడూ ?

మనోరమ నవ్వును ఆపుకుని. 'జ్ఞాపకంలేదూ ? అతడు నిన్నుతప్ప ఎవర్ని ఎరగడుగా ?' అన్నది.

మాధవి చాలాసేపటికి గ్రహించింది. అంచేత కొంచెం కొంచెంగా ముఖం వివర్ణమయింది. అప్పటికీ నిగ్రహించు కుని ఓ - అతడిమాటా ? అతడు తనంతట తానే వెళ్ళి

పోయాడు' అన్నది.

‘ఇంత అందమైన పాదాలు రెండూ అతడికి బాగుండలేదా?’

మాధవి ముఖంతిప్పుకుని మాట్లాడలేదు. మనోరమ ఆదరంగా చేత్తో ఆమె ముఖాన్ని సర్గ్గాతిప్పి, పరిహాస మాడబోయి చూసేసరికి, ఆమె నేత్రాల్లోంచి నీళ్ళు కారు తున్నాయి. ‘ఇదేమిటి మాధవీ?’ అన్నది ఆశ్చర్యంతో.

మాధవి ఇహ ఆపుకోలేకపోయింది. ముఖానికి గుడ్డ అడ్డం పెట్టుకుని ఏడవటం మొదలెట్టింది.

మనోరమ ఆశ్చర్యానికి అగతులేదు. ఏమనాలోకూడా ఆమెకు తోచలేదు. కొంచెంసేపు ఏడవనిచ్చింది. తర్వాత బలవంతంగా ముఖంమీదినుంచి గుడ్డలాగి, ఎంతో దుఃఖ భావంతో, ఒక మామూలు వేళాకోళాన్నే సహించలేవా చెప్తే!’ అన్నది.

మాధవి కళ్ళు తుడుచుకుంటూ, ‘నేను నితంతువును అక్కా!’ అన్నది. తర్వాత ఇద్దరూ మెదలకుండా ఊరు కున్నారు. ఇద్దరూ నిశ్శబ్దంగా ఏడవసాగారు. మాధవి దుఃఖించూసి మనోరమ ఏడ్చింది - పాసం ఆమె విధవ అని కాని మాధవి దుఃఖానికి మరోకారణం ఉంది - ఇప్పుడు తెలుసుకోకుండా మనోరమ - అతడు నిన్ను తప్ప ఎవర్నీ ఎరుగడు - అని చేసిన పరిహాసాన్ని గురించే ఆలోచిస్తోంది ఈమాట నిజమే నన్నసంగతి ఆమెకూ తెలుసు. చాలాసేపయాక, ‘కావి మంచిపనికాదు’ అన్నది మనోరమ.

‘ఏపని?’

‘అదికూడా చెప్పాలా చెల్లీ? నేనంతా గ్రహించాను’
 ఈ ఆర్కెల్లనుంచి ఏ విషయాన్ని ప్రాణ ప్రదంగా
 మాధవి దాచుకుంటూ వస్తున్నదో - దాన్ని ఇహ మనో
 రమదగ్గర దాచలేక పోయింది. ఆమెదగ్గరప్పుడు, ముఖం
 కప్పుకుని ఏడవటం మొదలెట్టింది. చిన్నపిల్లలాగా ఏడ్చింది.
 ‘చివరకు ఎందుకు వెళ్లావు?’ అని అడిగింది మనోరమ
 ‘నేను వెళ్ళమని చెప్పా’

‘నుంచిపని చేశావు - బుద్ధిమంతులు చేయ్యవలసిన
 పనేచేశావు’

మనోరమ ఏమీ గ్రహించలేదని మాధవి తెలుసు
 కుంది. అంచేత ఒక్కొక్కటే అన్ని సంగతులూ స్పష్టంగా
 చెప్పింది.

‘కాని అతడు బ్రతకకపోయినట్లయితే బహుశా పిచ్చి
 దాన్ని అయిపోయేదాన్ననుకుంటాను’ అన్నది.

‘ఇప్పుడయితే మాత్రం అంతకన్న తక్కువేమిటి?’
 అనుకున్నది మనస్సులో మనోరమ.

ఆ రోజున ఆమె చాలా దుఃఖముతో ఇంటికి తిరిగి
 వచ్చింది. ఆ రాత్రే కాగితం, కలం తీసుకుని భర్తకు
 ఉత్తరం రాయాలని కూర్చుంది.

‘స్త్రీలకు విశ్వాసం లేదని - మీరు చెప్పింది నిజమే.
 నేనుకూడా ఇవాళ ఆమాటే అంటున్నాను - ఎందుకంటే
 ఈ సంగతి నాకు మాధవి నేర్పింది. నేను ఆమెను చిన్న
 వృత్తినుంచి ఎరుగుదును. అంచేత ఆమెమీద దోషారోపణ
 చేయాలనే ఇచ్చలేదు నాకు. అంత సాహసమూలేదు.

ఈ దోషం స్త్రీజాతిమీదనే ఆరోపిస్తున్నాను—బ్రహ్మ
మీద వేస్తున్నాను. ఆయన స్త్రీ హృదయాన్ని యింత
కోమలంగా నీటిలాగా ఇంత తరళ పదార్థంతో ఎందుకు
సృష్టించాడు? ఇ తటిప్రేమను సమకూర్చి ఈ హృదయం
ద్రవించేట్లు సృష్టించాడు. ఈ హృదయాల్ని ఇంకొంచెం
కఠినంగా నిర్మించాలని ఆయన చరణసన్నిధిని నా విన్నపం
ఇహ మీ పాదసన్నిధిని నా విన్నపమేమంటే—మీ పాద
సన్నిధిని నా శిరస్సును ఉంచి, మీ ముఖంకేసి చూస్తూ
చనిపోవాలని...మాధవినిచూస్తే చాలా భయంవేస్తోంది.
ఆమె నాకు ఆజన్మతః ఉన్న విశ్వాసాలనన్నీ తల్లకిందులు
చేసింది. . నన్ను మీరు అట్టే విశ్వసించవద్దు - వెంటనే
వచ్చి తీసుకు వెళ్ళండి'

ఆమె జవాబు రాశాడు :

‘అందమున్నవారు చూపెడతారు. గుణాలున్నవారు
వెల్లడిస్తారు. ప్రేమఉన్నవాళ్లకే ప్రేమించటం తెలుసు—
వాళ్లు ప్రేమిస్తారు. మాధవీలత రసాలవృక్షాన్ని అవలంబ
నంగా చేసుకోవటం ఈ ప్రపంచధర్మం. నువ్వు, నేనూ
ఏంచెయ్యగలం? నేను నిన్ను బాగా విశ్వసిస్తున్నాను. అం
దుకోసమని బెంగపెట్టుకోకు’

మనోరమ భర్త ఉత్తరాన్ని శిరస్సున పెట్టుకుని, మన
స్సులో ఆయన పాదాలను తలచుకుని నమస్కరించి —
‘మాధవి దుఃఖదృష్టవంతురాలు. విధవలు చేయకూడనిపని
ఏదో అదే చేసిందామె’ అని రాసింది.

ఆ ఉత్తరం చూసుకుని మనోరమ భర్త లోపల్లోపల

నవ్వుకున్నాడు - తరువాత కతూహలంకొద్దీ రాశాడు -
 మాధవి దురదృష్టవంతురా లనటంలో సందేహం లేదు.
 ఎందుకనంటే - వితంతువై ఉండికూడా మనస్సులో మరొకరిని ప్రేమించింది. నీకు కోపం వచ్చేమాటే - విధవలయి ఉండికూడా మీ సభవల అధికారంలో జోక్యం కలిగించుకుందికదూ మరి ! నేను బ్రతికి ఉన్నానాల్లా నీకు దిగులు లేదు - నీ సదవకాశాలు వదులుకోనవసరంలేదు ! ఈ లోపున అవకాశాన్ని చూసుకుని మరొకరిని లోప్తలోపల ప్రేమిస్తూవుండుః కాని ఎందుకనో నువ్వు నాకు ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించలేకపోయావు. నేను ఒకసారి ఒక లతను చూశాను అది మైలుపొడుగున నేలమీద పాకిచాకి, చివరకు ఒక వృక్షాన్ని పెనవై చుకుంది. ఇప్పుడు దాని కెన్ని ఆకులు, ఎన్ని పూలగుత్తులు ! నువ్వు ఇక్కడకు వచ్చినప్పుడు ఇద్దరం కలిసి వెళ్లి చూసివద్దాం !

మనోరమకు కోపం వచ్చి ఆ ఉత్తరానికి సమాధానం ఇవ్వలేదు.

కాని మా ధవి కనుకొలకులు నల్లపడ్డాయి. ప్రభుల్లంగా ఉండే ముఖం ఈషత్ గంభీరాకృతి వహించింది. సనుల్లో అంత నియమం లేదు. కొంచెం అలక్ష్యంకూడా హెచ్చింది అందరివిషయంలోనూ, ఆదరం, ఆత్మీయత చూపించాలనే ఇచ్చ అలాగే ఉంది. పైగా కొంచెం ఎక్కువయిందికూడా కాని పనులన్నీ పూర్వలాగా జ్ఞాపకం ఉండటంలా - మధ్యమధ్య మరుపుకూడా వస్తూఉండేది.

అందరూ ఇప్పుడూ బడదీదీ అంటున్నారు. ఇప్పుడూ

అంతా ఆ కల్పవృక్షంకేసి చూస్తున్నారు. అభీష్టఫలాన్ని పొందుతున్నారు. కాని ఆ వృక్షంమాత్రం అంత నవనవలాడుతూ తేజోవంతంగా లేదు. వృద్ధులుమాత్రం మధ్య మధ్య ఈ వృక్షం ఎండిపోతుందేమో అని శంకించేవారు.

మనోరమ రోజూవస్తోంది. ఏవేవో మాట్లాడుతుంది. ఈవిషయంమాత్రం తీసుకొచ్చేదికాదు. మాధవికే దుఃఖం కలుగుతుంది అని మనోరమకు తెలుసు. అంచేత ఈ విషయాలన్నీ ఎ త ఆలోచించకుండా ఉంటే అంత మంచిది. హతభాగిని మరిచిపో గలదనికూడా మనోరమ భావించేది.

సురేంద్రనాథుడు ఆరోగ్యంపొంది తండ్రితోకూడా ఇంటికి వెళ్లిపోయాడు. నవతిత్తల్లి తన ఆదరాన్ని కొంచెం తగ్గించ సాగింది. అంచేత కూడా సురేంద్రుడు కొంచెం ఆరోగ్యం పొందగలిగాడు. కాని శరీరం ఇంకా బాగా నయంకాలేదు. గుండెల్లో కొంచెం నొప్పిఉంది. సౌందర్య యశావనకాంక్ష, పిపాస అతడివ్యాధయంలో ఇంకా అవిర్భవించలేదు. ఇవన్నీ అతడికి తెలియవు. మునుషటిలాగా ఇప్పుడుకూడా అన్యమనస్కుడు. ఈనభారం తాను వహించలేనివాడే. కాని ఎవరిమీద ఆధారపడి ఉండాలో అది మాత్రం ఎంత ఆలోచించినా తోచలేదతడికి. తోచలేదు కదా అని, అతడే తన పనులన్నీ తనే చూసుకునేవాడా అంటే అదీలేదు. నేడూ ఇతర్లవంకేచూస్తున్నాడు. కాని మునుషటిలాగా ఇప్పుడూ శ్రద్ధవహించటంలేదు. పనుల్లో ఎక్కడన్నా కొంచెం పొరబాటు జరిగినట్లు కనపడితే కాస్త నలుక్కుంటున్నాడు. అతడి నవతిత్తల్లి ఇది చూసినప్పు

జిల్లా 'సురో' ఇప్పుడు మారిపోయాడు' అని వ్యక్తంచేస్తూ ఉంటుంది.

ఈమధ్య ఒకరోజున అతడికి జ్వరంవచ్చింది. చాలా బాధపడ్డాడు. కళ్ళవెంబడి నీళ్ళుకూడా వచ్చాయి. సవిత్ర తల్లి దగ్గరేకూర్చుని ఉంది. ఆమె ఒక కొత్తవిషయం కనిపెట్టింది ఒక్క ఊణమయ్యేనడికి ఆమె కళ్ళవెంబడికూడా నీళ్లు వచ్చాయి. ఆదరపూర్వకంగా అతడి కన్నీళ్ళుతుడిచి 'సురో ! ఎందుకు నాయనా !' అన్నది. సురేంద్రుడు మాట్లాడలేదు. తర్వాత ఒక పోస్టుకారు అడిగి తీసుకుని, వ.కరటింకర అక్షరాలతో 'బడదీదీ-మళ్ళీ జ్వరంవచ్చింది, చాలా బాధగా ఉంది' అని రాశాడు.

ఉత్తరం పోస్టాఫీసుకుచేరలేదు. మొదట్లో పక్కమీద నుంచి టేబిల్ మీదకు వెళ్ళింది. తర్వాత ఇల్లు ఊడ్చేదాసీది వచ్చి దానినికూడా బిస్కట్ ముక్కలతో, చాటుతోక్కలతోపాలు కలిపి ఊడ్చేసి బైట పారేసింది. సురేంద్రుడి ప్రాణప్రదమైన ఆ కాంక్ష, దుమ్ముకొట్టుకుని, గాలికెగిరి, మంచుకు తడిసి చివరకు ఒక చెట్టుక్రిందపడి ఉండిపోయింది.

మొదట్లో ఒక సాకారమూర్తి సమాధానంగా చచ్చుదని ఎదురుమాసూకూర్చున్నాడు. తర్వాత కొన్ని అక్షరాలు అయినా రాకపోతాయా అని ఆశించాడు. కాని ఏమీ రాలా క్రమశః అతడి జ్వరం తగ్గిపోయింది. పథ్యం పుచ్చుకుని లేచాడు.

తర్వాత అతడి జీవితంలో ఒక కొత్తసంఘటన జరిగింది. ఆ సంఘటన కొత్తదే కాని చాలా స్వాభావికమైంది.

సురేంద్రుడి తండ్రి రాయ్ మహాశయుడు ఇది చాలారోజు ల్నుంచీ ఎరుగు - ఇదే ఆశిస్తున్నాడుకూడా. సురేంద్రుడి మాతామహుడు పాబనా జిల్లాలో ఒకమధ్యరకం జమీందారు. ఇరవై, ఇరవై అయిదు ఊళ్లు జమీ ఉంది. ఏటా ఆదాయం ఇంచుమించు నలభై, యాభై వేలు ఉంటుంది. అతడు అపుత్రకుడు. స్వభావసిద్ధంగా చాలాతక్కువఖర్చు చేసే మనిషి. అంచేత అతడు లోభి అని ప్రసిద్ధిఉంది. అంచేత అతడు తన సుదీర్ఘజీవితంలో చాలా డబ్బు నిలవ చేసి ఉంచాడు. అతడి తదనంతరం సమస్తవశ్యర్యం ఏక మాత్ర దౌహిత్రుడే పొందగలుగుతాడు అని రాయ్ మహాశయుడికి నిశ్చయంగా తెలుసు. అంతే జరిగింది మామగారు మృత్యుశయ్యాగతులై ఉన్నారని రాయ్ మహాశయుడికి కబురు వచ్చింది. వెంటనే కొడుకుని తీసు కుని పాబనా జిల్లాకు ప్రయాణమైనాడు. కాని అక్కడి కింకా చేరకముందే మామగారు పరలోకగతులై నారు.

శ్రాద్ధ-శాంతులు చాలా గొప్పగా జరిగాయి. అసలే బందోబస్తుగా ఉన్న జమీందారీ. పైగా పరిపక్వబుద్ధియైన వృద్ధవకీలు మహాశయుడి బందోబస్తుకు ప్రజలంతా భయ పడిపోయారు ఇప్పుడు సురేంద్రుడికి పెళ్ళిఅవటంఅవసరం సంబంధాలు కదిర్చేవారి రాకపోకలతో ఊరంతా హడావుడిగా ఉంది. యాభై కోసులమధ్య ఏ ఇంట్లో ఒక అంద మైన పిల్ల ఉన్నదన్నా, ఈ కుదిర్చేవాళ్లజట్టు ఆ ఇంటి మీదికి వెళ్లిపడి, ఆ పిల్ల తల్లిదండ్రులకు ఆశలు పెట్టడం మొదలెట్టారు. ఈ విధంగా ఆరునెలలు గడిచిపోయాయి.

చివరకు సవితలలి వచ్చింది
వచ్చారు. బంధువులతో ఇల్లంత
తర్వాత ఒకరోజున ఉదయం. వ
మారుమోగేళ్లు చేస్తూ సురేంద్రుడు వివాహం
తిరిగివచ్చాడు.

2

ఇంచుమించు అయిదు సవత్సరాలు గడిచిపోయాయి.
రాయ్ మహాశయుడు చనిపోయాడు - ప్రజబాబుకూడా
నవ్వుకున్నాడు. సురేంద్రుడి సవితలలి భర్త ఇచ్చిపోయిన
సంపదను, ధనాన్ని తీసుకుని పుట్టింట్లో ఉంటోంది.

ఇప్పుడు సురేంద్రనాథుడికి ఎంత ప్రఖ్యాతి ఉందో
అంత అపఖ్యాతికూడా ఉంది. ఇంత అమాయకుడు,
సుహృద్వత్సలుడు, ఉదార మనస్సుతో పోషించే జమీం
దారు మరొకడు లేడని కొంతమంది చెప్పుకుంటారు. మరి
కొంతమంది - ఇలా ప్రజలను పీడిస్తూ అత్యాచారాలుచేసే
జమీందారెవరూ మరొకడు ఈ జిల్లాలోనే పుట్టలేదని -
అంటూఉంటారు.

ఈ రెండు రకాలమాటలూ నిజమే నాకు తెలిసినంతలో
...ఒకటి సురేంద్రనాథుడి విషయంలో నిజం మరొకటి
అతడి మేనేజరు మధురనాథబాబు విషయంలో సత్యం.

సురేంద్రనాథుడి బై తక్ఖానాలో ఆంతరంగికమిత్రులు
చాలామంది సమావేశమవుతూఉంటారు. వాళ్లు మహా

అలన్నీ తీర్చుకుంటూ ఉంటారు. మంచి, మదమాంసాలవరకు - ఏ లోచించవలసిన అవసరమూలేదు. నాన అగత్యమూలేదు. వారి నోటిదగ్గరకు వాటం తటవే వస్తాయి.

మేనేజరు మధురబాబుకు ఇలాంటివంటే చాలా ఉత్సాహం. ఖర్చు చెయ్యటంలో అతడిది ముక్తహస్తం. కాని వీటికోసం జమీందారు నష్టపడేదేమీ లేదు. అతడి శాసనాన్ననుసరించే ప్రజలే ఆ ఖర్చును భరిస్తుంటారు. మధురబాబు దగ్గర ఒక్క దమ్మిడి అయినా బాణీలు పెట్టడమనేది లేదు. ఇళ్ళు తగలపెట్టించటంలో, వేలాలు వేయించటంలో కచ్చేరీకి సంబంధించిన గదుల్లో బంధించటంలో - అతడి సహనానికి, ఉత్సాహానికి అంతులేదు.

ప్రజల ఆక్రందనం వాద్యమధ్య శాంతిదేవి చెవులపడుతూ ఉండేది. ఆమె భర్తను బ్రతిమాలుతూ 'మీరు స్వీయంగా జమీందారీ వ్యవహారాలు చూసుకోకపోతే అంతా నాశనమైపోతుంది' అని చెబుతూ ఉండేది.

సురేంద్రనాథుడికి ఏదో మత్తువదిలినట్లుండేది 'అలాగా అలాగా! ఈ సంగతులన్నీ నిజమేనా?' అనేవాడు.

'నిజం కాదూ! దేశమంతా నిందిస్తున్నా, ఇవన్నీ మీ చెవినిమాత్రం పడలా! ఇరవై నాలుగ్గంటలూ, స్నేహితుల్ని పెట్టుకు కూర్చుంటే ఇవన్నీ ఎవరు వినిపిస్తారు మీకు? ఇలాంటి మేనేజరు వద్దు మనకు. వెళ్ళగొట్టించేయ్యండి.'

సురేంద్రుడు గాబరాపడి 'అలాగా! రేపటినుంచి

స్వయంగా నేనే అన్నీ చూసుకుంటాను' అనేవాడు తరువాత కొన్నాళ్ళు జమీందారీ చూసుకోవటంలో మునిగి తేలుతూ ఉండేవాడు. మధురబాబు విచారపడుతూ, గంభీరంగా అప్పుడప్పుడు 'సురేన్ బాబూ! ఇలాంటివే జమీందారీ నిలపెట్టుకోగలరా? అనేవాడు.

సురేంద్రుడు శుష్కంగా నవ్వి, 'దుఃఖతుల రక్తంపిండే ఈ జమీందారీతో ఏమిటి ప్రయోజనం మధురబాబూ!' అంటూ ఉండేవాడు.

'అయితే నాకు శలవిప్పించండి. నేను వెళ్లిపోతాను.

అలాంటప్పుడు సురేంద్రుడు మెత్తపడేవాడు. తర్వాత మళ్ళీ యధాస్థానమే. సురేంద్రనాథుడు బైరక్ ఖానా నుంచి బైటికి వచ్చేవాడు కాదు ఇహ.

ఇప్పుడు మళ్ళీ మగోక్కొత్త 'ఉపసర్గ' వచ్చిచేరింది. తోటలో ఒకయిల్లు తయారైంది. అందులోకి కలకత్తా నుంచి ఎలోకేశి అని ఒకమనిషి ఎవరో వచ్చింది. నాట్యం లోనూ, గానంలోనూ మంచి ప్రవీణురాలు. చూడటానికే కూడా అంత ఇదిగా ఉండదు. దులిపిన తేనెనట్లు లాగా బైరక్ ఖానా వదిలి మిత్రబృంద మంతా గుంపుగాపోయి ఆ తోటలో వాలేవారు. వాళ్ల ఉత్సాహానికి, ఆనందానికి అంతలేదు. సురేంద్రనాథుణ్ణికూడా వీళ్లంతా కలిసి అక్కడకు లాక్కుపోయారు. మూడురోజులనుంచీ శాంతికి భర్త దర్శనం లభించలేదు, నాలుగోరోజున మధ్యాహ్నం భర్త ఇంటికి వచ్చేసరికి. గుమ్మానికి ఆనుకుని నిలబడి, 'ఇన్నాళ్లూ ఎక్కడున్నారు?' అని అడిగింది శాంతి.

‘తోటలో ఉన్న మేడలో.’

‘అక్కడెవరున్నారు - మూన్నాళ్లనుంచీ పడిఉండటానికి?’

‘అదే -’

‘అన్ని ప్రశ్నలకూ అదే! నేనంతా విన్నాను.’ అని ఏడుస్తూ ‘నన్ను కాళ్ళతో ఇలా నెట్టివేయటానికి నేనేం తప్పచేశాను?’ అంది.

‘ఎక్కడా అలా నేను -’

‘ఇంతకన్న కాళ్ళతో నెట్టివేయడమంటే ఏమిటి? మాకు ఇంతకన్న అవమానం ఇంకేముంది?’

‘అదే! ఆ - వాళ్ళందరూ -’

శాంతి ఇంక ఆ మాటవినలేదు. మరీ ఏడుస్తూ, ‘మీరు నాభర్త - నా దైవము. నాకు ఇహమూ - పరమూ మీరే. నేను మిమ్మల్ని అర్థంచేసుకో లేదనుకున్నారా? నేను మీ కేమీ కానని నాకు తెలుసు. ఒక్కనాడైనా మీ మనస్సును పొందలేక పోయాను. ఈ బాధ మీకెలా చెప్పను? వింటే మీరు సిగ్గుపడతారేమో, మీకు కష్టం కలుగుతుందేమోననే మీ కేమీ చెప్పలేదు’ అన్నది.

‘శాంతి! ఎందుకు ఏడుస్తావు?’

‘ఎందుకేడుస్తున్నానా? అంతర్యామికి తెలుసు. మీరు అనాదరణ చూపరనీ తెలుసు నాకు - మీకూ మనస్సులో దుఃఖం ఉంది - మీరింక ఏం చేస్తారు?’ అని కళ్లు తుడుచుకుని, ‘నేను పుట్టినప్పటినుంచీ కష్టాలు పడుతూనే ఉన్నా. అందువల్ల నష్టమేమీ లేదు. కాని మీ మనస్సులో ఉన్న

కష్టమేమిటో తెలుసుకో గలిగితే _

సురేంద్రనాథు డామెను దగ్గరకు తీసుకుని, ఆమె కళ్ళు నవ్వుగా తుడుస్తూ _ 'అలా అయితే ఏంచేస్తావు శాంతి?' అన్నాడు.

ఈ మాటకింక సమాధాన మేమిటి? శాంతి వెక్కి వెక్కి ఏడ్చింది.

ఇలా చాలాసేపు గడిచాక, 'ఇప్పుడు మీ ఒంట్లో కూడా అంతగా బాగుండలేదు' అన్నది శాంత.

'ఇవాళే అన్నమాటేమిటి? అయిదుసంవత్సరాలనుంచీ అలాగే ఉంది. కలకత్తాలో బండికింద పడితే గుండెకు దెబ్బ తగిలి నెల్లాళ్ళు మంచంలోపడి ఉన్నప్పటినుంచీ బాగుండటమే లేదు. ఆ నొప్పి అలాగేఉంది. ఎలా బ్రతికి ఉన్నానా అని మధ్యమధ్య నాకే ఆశ్చర్యం వేస్తూ ఉంటుంది.'

శాంతి చటుక్కున భర్త రొమ్ముమీద చెయ్యిపెట్టి, 'ఈ ఊరు విడిచిపెట్టి మనం కలకత్తా వెడదాం. అక్కడ పెద్దపెద్ద డాక్టర్లు ఉన్నారు _' అంది.

సురేంద్రుడు చటుక్కున సంతోషంతో _ 'అయితే పద! అక్కడ బడదీదీ కూడా ఉంది' అన్నాడు.

'మీ బడదీదీని చూడాలని నాకుకూడా చాలా కోజుల నుంచి కోరికగాఉంది. ఆమెను తీసుకువస్తారా??'

'తీసుకురాక పోవడమేమిటి?' అని మళ్ళీ కాన్సేపాలో చించి, 'తప్పకుండా వస్తుంది. నేను చచ్చిపోతున్నా నని వింటే—'

శాంతి అతడి నోటికి చెయ్యి అడ్డుపెట్టి - మీ కాళ్ళ

మీద పడతా. ఇంక అవన్నీ అనకండి' అన్నది.

ఆ. ఆమె కనుకవస్తే ఇంక నాకే కష్టమూ ఉండదు.'

శాంతి హృదయం అభిమానంతో నిండిపోయింది.

భర్తకు తానేమీ కాదని మాత్రమే అన్నది. కాని సురేంద్రుడు అంతదూరం ఆలోచించనూ లేదు - గ్రహించనూ లేదు. తాను చెప్పిగానికే మహాఆనందం కలిగింది. 'నువ్వే స్వయంగావెళ్లి బడదీదీని పిలుచుకురా! ఏమంటావు?' అన్నాడు. శాంతి తల ఆడిస్తూ సరేవంది.

'ఆమె వచ్చిచూస్తే ఇంక నాకే కష్టమూ ఉండదు.'

శాంతి కళ్ళు కాల్యలు కట్టాయి. డార్నాడు ఆమె దాసీదాని ద్వారా, 'తోటలో మేడలోకి తీసుకువచ్చిన మనిషిని తత్క్షణమే కల్లెగొట్టపోతే ఇంక తాను మేనేజరుగా ఉండనవసరం లేదని మధురబాబుకు కబురుపంపింది. 'ఏమయినా సరే ఇంక మీరు ఇట్లుకదిలి వెళ్లారంటే నేను తలపగలకొట్టుకుని చస్తా' నని భర్తను బెదిరించింది.

'అదే - కాని వాళ్ళు -'

ఆ. 'కానీ' ఏమిటో నేను చూస్తాను' అని శాంతి దాసీదాన్ని మళ్ళీ పిలిచి, 'ఈ డార్నాగ్యులను ఇంక మన ఇంట్లో అడుగుపెట్టనివ్వ వద్దని డర్వాన్తో చెప్పు' అని హుక్కుం పంపించింది.

ఇంక గత్యంతరంలేక మధురబాబు ఎలోకేశిని పంపించి వేసాడు. మిత్ర బృదంకూడా ఎక్కడివాళ్ళు అక్కడ మాయమయ్యారు. ఆ తర్వాత ఇంక సురేంద్రుడు మామూలుగా జమీందారీ వ్యవహారాలలో శ్రద్ధవహించాడు.

ప్రస్తుతం సురేంద్రుడు కలకత్తా వెళ్ళటం సాగలేదు. గుండెల్లో నొప్పి మొత్తానికి కొంచెం తగ్గినట్లుగా ఉంది. శాంతకూడా కలకత్తా వెళ్ళటం ఇప్పుడంత ఉత్సాహంగా లేదు. ఇక్కడ ఉండే తనకు సాధ్యమైనంతవరకు భర్తకు ఉపచారాలు చేయసాగింది. కలకత్తానుంచి ఒక పెద్దడాక్టరు వచ్చి చూసాడు. ఆయన అతణ్ణి పరీక్షించి, మందూ మాకూ ఏర్పాటుచేసి, ప్రత్యేకించి ఆయన గుండెస్థితినిబట్టి శారీరక పరిశ్రమకాని, మానసిక పరిశ్రమకాని చేయకూడదని సలహా ఇచ్చాడు.

మళ్ళీ అపసరాన్నిబట్టి మేనేజరే వ్యవహారాలు చూడసాగాడు. అంచేత ప్రతిఊహనలను హాహాకారాలు ద్విగుణంగా చెలరేగాయి. శాంతి ఇవన్నీ మధ్యమధ్య వింటున్నా భర్తకు చెప్పటానికి సాహసించ లేకపోయింది.

౮

కలకత్తాలో ప్రజబబుగారి ఇంట్లో ఆయనస్థానంలో ఇప్పుడు శివచంద్రుడు యజమాని మాధవికి బదులు శివచంద్రుడి భార్య యజమానురాలు. మాధవి ఇంకా ఇక్కడే ఉంది. అన్న శివచంద్రుడు ఆదరాభిమానాలు చూపుతూనే ఉన్నాడు. కాని మాధవికి ఇంకా ఇక్కడఉండటం మనస్కరించటంలేదు. ఇంట్లోఉండేదాసదాసీలు, గుమాస్తా మేనేజరు ఇప్పటికీ బడదీదీ అనే పిలుస్తున్నారు. కాని, ఇప్పుడు ఇనపెట్టితాళంచేవి మరొకరి దగ్గరుందని అందరికీ

తెలుసు. అలా అని, శివచంద్రుడిభార్య మాధవికి ఆవజ్ఞాకాని, అమగ్యాదకాని చేస్తున్నదా అంటే అదీలేదు. కాని యిప్పుడు ఆమె కన్సరచేభావాన్నిపట్టి, ఈ నూత్న వధువు అనుమతి సలహాలేనిదే ఏపనీ చెయ్యటానికి ఆమె కేమాత్రం వీలులేదని మాత్రం స్పష్టంగా తెలుసుకోవచ్చు.

అప్పుడు తండ్రి అధికారం ఉండేది. ఇప్పుడు అధికారం అన్న చేతుల్లోకి వచ్చింది. పనుల్లోకొంచం వత్యాసం ఏర్పడింది. మొదట్లో ఆదరమూ ఉండేది. పెత్తనమూ ఉండేది - ఇప్పుడు ఆదరమైతే ఉండిగాని, పెత్తన మాత్రం లేదు అప్పుడు తండ్రి ఆదరమంతా ఆమె ఒక్క తెమిదనే ఇప్పుడు కుటుంబబంధువుల్లో తానుకూడా ఒకతెలియింది.

నేనుశివచంద్రుణ్ణికాని, అతడిభార్యానుకాని, తప్పుపడు తున్నానని సూటిగా కాకుండా అన్యాయదేశంగా డొంక తిరుగుళ్లుగా దూషిస్తున్నానని కాని ఎవరైనా అనుకునేట్లయితే — వాళ్లు నన్ను పొరబాటుగా అర్థంచేసుకున్నట్లే. ప్రపంచంలో ఏనీతినియమాలూ, ఏనీతి రివాజాలూ ఈనాటివరకు వస్తున్నాయో వాటినిమాత్రమే ఇక్కడ ఉల్లేంగిస్తున్నాను. మాధవి గీతమందిదికాదు. ఆమెకు నాదిఅని చెప్పుకునేందుకు ఏమీలేదు. అలాఅని ఇతరులు తమఅధికారాలను ఎందుకు వదులుకుంటారు? భర్త ఆస్తిమీద భార్యాకు అధికారమని వాళ్లు ఎరగరా? శివచంద్రుడి భార్యాకుమాత్రం ఈవిషయం తెలియదా? శివచంద్రుడు మాధవికి అన్నగారైతే అవచ్చు. కాని ఆమె మాధవికి ఎవరు? ఇతరులకోసం

ఆమెతన అధికారం ఎందుకు వదులుకుంటుంది? మాధవి అన్నీ గ్రహించింది. కోడలుచిన్నతనంలోఉండగా - వ్రజ బాబు బ్రతికేఉన్నాడు. అప్పుడు మాధవిదగ్గర ప్రమీలకు ఆమెకు ఆటే భేదంలేదు. ఇప్పుడు అభిప్రాయాలు కలవటంలా. ఆమె మొదటినుంచీ అభిమానవతి. అంచేత ఆమె అందరికీతగ్గి ఉండేది. మాటపడే ఓర్పులేదు. అంచేత ఆమె అంతగా మాట్లాడేదికాదు. తనకుబలంలేనిచోట, తాను తల ఎత్తుకు తిరుగుదామంటే, ఆమెకు తలతీసేసిన్లు ఉంటుంది! మనస్సుకేదెనా కష్టంతోనే మెదలకుడా సహించేదికాని, శివచంద్రుడితో ఏమీ చెప్పేదికాదు. ఆత్మయుతలో సహాయాన్ని అర్థించటం ఆమెకు అలవాటు లేదు. అంచేత ఆత్మయుతను ఆధారంచేసుకుని, అధికారము చెలాయించుదామంటే ఆమెశరీరము, మనస్సుకూడా తిరస్కృతిచూపేవి. సామాన్యస్త్రీలలాగా తగాదాలు పెట్టుకోవడమన్నా, కలహించుటమన్నా ఆమెకెంత అసహ్యమో అది ఆమెకు మాత్రమే తెలుసు.

ఒకనాడు మాధవి శివచంద్రుణ్ణి పిలిచి, 'ఆన్నయ్యా నేను మా అత్తగారింటికి వెడతాను.' అని చెప్పింది. శివచంద్రుడు విస్మితుడై 'అదేమిటి మాధవీ! అక్కడ ఎవరున్నారు?' అన్నాడు మాధవి చనిపోయినభర్తను ఉద్దేశించి 'వారి చిన్న చెల్లెలు మేనల్లుడు కాశీలో ఉంటున్నారు. వాళ్లనుతీసుకువచ్చి నేను గోలాపూర్లోఉంటాను అంది.

పాబనాజిల్లాలో గోలాపూర్లో మాధవి అత్తగారి

ఇల్లు. శివచంద్రుడు కొంచెం నవ్వి, 'అదేలా? అక్కడ నీకు చాలాకష్టమవుతుంది.' అన్నాడు.

'కష్టమేముంటుంది అన్నయ్యా? ఇల్లుఇంకా పడిపోకుండా ఉందికదా. పదివన్నెండేకరాల భూమికూడా ఉంది. ఒక విధవకు దానితో జరగదా?'

'గడవటంసంగతికాదు. డబ్బు విషయమూకాదు. కాని నీకుచాలా కష్టమవుతుంది మాధవీ!'

'ఏమాత్రం కష్టం ఉండదు'

శివచంద్రుడు కొంచెం ఆలోచించి, 'ఎందుకు వెదుతున్నావు చెల్లీ? నాకుఅంతా విడమర్చిచెప్పు. నేను అన్నీ వరిచేస్తాను.' అన్నాడు. ఇంతకుమునుపే బహుశా భార్యా దగ్గర చెల్లెలివిషయమై విరుద్ధంగా ఏదోవిని ఉంటాడు. బహుశా అదేజ్ఞాపిక వచ్చిందేమో. సిగ్గుతోమాధవిముఖం ఎర్రబడింది. 'అన్నయ్యా! నేను పోట్లాడి నీయింట్లోంచి వెళ్లిపోతున్నాననుకుంటున్నావా?' అన్నదామె.

ఆమాటకు శివచంద్రుడు కూడా శిగుపడ్డాడు. చటుక్కున కాదు, కాదు అదికాదు. నేను ఆమాట అనలేదు ఇది మొదటనుంచీ నీఇల్లే, అలాంటిఅప్పుడు ఇవ్వాలి. ఎందుకు వెళ్లాలనుకుంటున్నావ్?' అన్నాడు. ఇద్దరికిఒక్కసారే తండ్రివిషయం జ్ఞాపకం వచ్చింది. మాధవికళ్లు తుడుచుకొని మళ్లీవస్తాను. నీకొడుక్కి ఉపనయనం చేసుకునేప్పుడు తీసుకువద్దవుగాని - ఇప్పుడువెడతాను' అన్నది.

'అది ఇంకా ఏడేనిమిదేళ్ళ సంగతికదా!'

'బ్రతికిఉంటే తప్పకుండా వస్తాను.'

ఎలా చూసినా మాధవి ఇక్కడ ఉండటానికి సమ్మతించాలా. వెళ్లిపోదామనే ప్రయత్నించ సాగింది. శివచంద్రుని భార్యకు సంసారమంతా అప్పగించింది. దాసదాసీలను పిలిచి ఆశీర్వాదించింది. ఆఖిరోజున శివచంద్రుడు అశ్రుపూర్ణ నేత్రాలతో చెల్లెలిదగ్గరకు వచ్చి, 'మాధవీ, నీ అన్న నిన్నెప్పుడూ ఏమీ అనలేదు కదా?' అన్నాడు.

'అదేంమాట అన్నయ్యా!' అన్నది మాధవి.

'అది కాదు. ఏ అశుభక్షణంలో నయినా, ఏ రోజు నయినా నా నోకిమీదుగా అనాదరంగా ఏమైనా..'

'లేదు. అన్నయ్యా! అదంతా ఏమీలేదు.'

'నిజమేనా?'

'నిజం!'

'అయితే వెళ్లు. నీ ఇంటికి నువ్వు వెడుతుంటే నేను వద్దు అనను. నీ కెక్కడ బాగుంటే అక్కడే ఉండు. అయితే ఎప్పుడూ కబుర్లు తెలియచెయ్యటం మాత్రం మరిచిపోకు'

మాధవి ముందు కాశీ వెళ్లి మేనల్లుణి వెంటపెట్టుకుని గోలాపూర్ వచ్చి - ఏడు సంవత్సరాలు గడిచాక భర్త ఇంట్లో ప్రవేశించింది మళ్ళీ.

అప్పుడు గోలాపూర్ లో ఛబర్జీ మహాశయుడికి చాలా ఆపద సంభవించింది. ఆయన, యోగీంద్రుడి తండ్రి చాలా స్నేహితులు. అంచేత చనిపోయేముందు యోగీంద్రుడు తనకున్న భూమి ఏదో అతడిచేతిలో వదిలి పోయాడు. యోగీంద్రనాథుడు బ్రతికేఉన్నప్పుడు అన్నీ అతడే 'మేనేజ్'

చేస్తూ ఉండేవాడు. యోగీంద్రుడు వాటి అన్నిటి విషయాల్లో ఆటే పట్టించుకునేవాడు కాదు. మామగారు చాలా భాగ్యవంతుడు. అంచేత ఈ పితృదత్తమైన యీ కొద్దిపాటి ఆస్తిని అతడు దృష్టిలో ఉంచుకునేవాడు కాదు. అతడు చనిపోయిం తర్వాత ఛటర్జీ మహాశయుడు, అతిన్యాయంగా ఏవిధమైన అభ్యంతరాలూ లేకుండా అన్ని విధమైన హక్కులను దఖలు పరుచుకుని అనుభవిస్తున్నాడు. ఇప్పుడు వితంతువైన మాధవి ఇన్నాళ్ళు యాక వచ్చి అడ్డుతగిలింది. అంచేత ఇది ఛటర్జీ మహాశయుడికి చాలా అన్యాయంగా తోచింది. మాధవి కక్ష కొద్దీ ఇలాచేసిందని అతడు స్పష్టంగా తెలుసుకున్నాడు. అతికిరక్తుడై వచ్చి - 'అదే! నీకున్న రెండేకరాల భూమి మీద పదిసంవత్సరాల శిస్తు బకాయిపడి, వడ్డీతో సహా వందరూపాయలు బాకీ తేలింది. అదికనుక చెల్లించకపోతే భూమి వేలం అవటానికి సిద్ధంగాఉంది' అన్నాడు. మాధవి మేనల్లుడైన సంతోషకుమారుడి ద్వారా డబ్బుకోసం బెంగళుడ నఖిర్లేదని చెప్పించి - మొటనే వందరూపాయలూ పంపించి వేసింది. ఈ డబ్బు ఛటర్జీ మహాశయుడికి మరోపనికి ఉపయోగించింది.

కాని మాధవి అంత సులభంగా విడిచిపెట్టే మనిషి కాదు. కేవలం ఈ రెండేకరాలభూమి ఆధారంతో స్వర్గీయుడైన మామగారికి భుక్తిగడిచేది కాదు. కనుక ఇంకా ఉండవలసిన భూమి అంతా ఎక్కడవుందో, ఎవరి అధీనంలో ఉందో అడిగిరమ్మని సంతోషుణ్ణి పంపించింది.

ఛటర్జీ మహాశయుడు, చాలా కోప్పడుతూ స్వయంగా వచ్చి, 'అదంతా విక్రయమైపోయింది. ఇంకా ఉన్నకాస్తా మక్కాలో ఉంది. ఈ ఏడేనిమిది సంవత్సరాలనుంచీ జమీం దారీ పన్ను చెల్లించకపోతే భూమిపుత్రా ఉండటం ఎలా సంభవం?' అన్నాడు.

ఈ కాస్త శిస్తు చెల్లించక పోవటానికి ఈ భూమిలో ఏమీ పండటంలేదా? నిజంగానే ఒకవేళ అమ్ముడు పోయి నట్లయితే, దాన్ని ఎవరు విక్రయించారో, ప్రస్తుతం ఆ భూమి ఎవరి ఆధీనంలో ఉందో, కనుక్కున్నట్లయితే నేను మళ్ళీ కొనటానికి ప్రయత్నించాలి. ఆ కాగితాలు గట్టి ఎక్కడున్నాయి?' అన్నది మాధవి. ఛటర్జీ ఏదో సమాధానమైతే చెప్పాడుకాని, మాధవికి అది అర్థం కాలేదు. బ్రాహ్మడు లబలబలాడుతూ, తర్వాతి ఏదోవాగి గొడుగు వేసుకుని, ఒక అంగవస్త్రం నడుముకు బిగించుకుని, జమీం దారీ కచేరీఉన్న లాలతా గ్రామంకేసి ప్రయాణ మైనాడు. ఈ లాలతా గ్రామంలోనే సురేంద్రనాథుడి నివాసం మేనే జరు మధురబాబు దగ్గరకువచ్చి, ఏడుస్తూ 'రక్షించాలి బాబూ! ఈ బీదబ్రాహ్మడు ఇంటికికీ వెళ్లి బిచ్చమెత్తు కుని తినాల్సి వస్తుందనుకుంటాను' అన్నాడు.

ఇలా చాలామంది వసూరుంటారు! మధురబాబు ముఖం వెనక్కి తిప్పి 'ఏమి జరిగింది?' అన్నాడు.

'రక్షించుబాబూ!'

'ఏం జరిగి ది నీకు?'

విధుఛటర్జీ వెంటనే మాధవిచ్చిన వందరూపాయలూ

చేతులొప్పెట్టి ‘మీరు ధర్మతారులు. మీరు రక్షించక పోతే నా సర్వస్వమూ పోతుంది’ అన్నాడు.

‘అబ్బా ! విడమర్చి వరీగ్గా చెప్పు.

గోలాపూరులో రామతను సన్యాస్ విధవకోడలు - ఇన్నాళ్లయిపోయాక మళ్ళీ ఇప్పుడుతిరిగివచ్చి, నా ఆస్తి అంతా దఖలుపర్చుకోవాలని ప్రయత్నిస్తోంది.’

మధురబాబునవ్వుతూ, - ఆమె నీ ఆస్తినంతా స్వాధీనం చేసుకోవాలంటోందా? లేకపోతేనువ్వు ఆమె ఆస్తిని కాజేయాలని చూస్తున్నావా? అన్నాడు.

బ్రాహ్మడు అప్పుడు మేనేజరుగారి చేతులురెండూ పట్టుకుని, గాయత్రినిస్పృశించి, ఈ పది సంవత్సరాలనుంచీ సర్కారువారిశిస్తు నేనేచెల్లిస్తూ వస్తున్నాను’ అన్నాడు.

‘భూమిని అనుభవిస్తున్నప్పుడు శిస్తుచెల్లించ నక్కర లేదా?’

‘రక్షించాలి తమరు-’

మధురబాబు ఆతడి ఉదేశ్యం స్పష్టంగా గ్రహించి - విధవను మోసపుచ్చాలనుకుంటున్నావా? అన్నాడు.

బ్రాహ్మడు మెదలకుండా చూస్తూ ఊరుకున్నాడు. ఎన్ని ఎకరాలభూమి?’

‘పాతికఎకరాలు’

మధురబాబు లెక్కవేసి, కనీసంమూడువేలరూపాయలు. జమిందారీగారి కచ్చేరీకి నజరానా ఏమిస్తావు?’

“తమరుహుకుం ఇచ్చినంత-మూడువందలరూపాయలు

“మూడువందలిచ్చి మూడువేల రూపాయల ఆస్తి

తీసుకుంటావా? మావల్ల ఏమీకాదు.'

బ్రాహ్మడు కన్నీళ్లుకారుస్తూ 'ఎన్ని రూపాయలు ఇవ్వమని ఆజ్ఞ? అన్నాడు.

'వెయ్యి రూపాయలిస్తావా?'

తర్వాత ఇద్దరూచాలాసేపు రహస్యంగా ప్రసంగించు కున్నారు. చివరకు ఫలితమేమిటంటే - యోగేంద్రనాథుడి భార్య మాధవి మీద పదినంవత్సరాల శిస్తు వడ్డీతోనహా వెయ్యిన్నర రూపాయలకు బావా పడింది. సమను జారీ చేశారు. కాని అది మాధవిదాకా రాలేదు. తర్వాత ఎక్స్‌పార్టీకి డిక్రీ అయింది నెలాపదిహేనురోజులయాక - శిస్తుబకాయిక్రింద జమిందారు ఆమె ఆ స్తినంతాఇల్లుతో నహావేలం వేయటానికి వేలంనోటీసు ఇచ్చి. బప్తుచేశారని - తెలిసింది. మాధవికి...మాధవి పొరుగింటి ఆవిడనుపిలిచి 'మీదేశములో ఇది మొగలాయీ ప్రభుత్వమా?' అని అడిగింది.

'ఎందుకనోచెప్పు?'

'అదికాకపోతే మరేమిట? ఒకవ్యక్తి మోసపుచ్చినా సర్వస్వాన్ని కాజెయ్యాలని చూస్తున్నాడు - మీరుచూడటంలేదూ?'

"మేమేంచెయ్యగలం? జమిందారే వేలంవేయిస్తూంటే బీదవాళ్లం దానికి మేముయేంచెయ్యగలం?"

"నాఇల్లువేలం అవుతుంటే నాకు కబురుపంపవద్దూ? మీజమింబారు ఎలాంటి వాడేమిటి?"

ఆమె అప్పుడుఅంతావివరంగా చెప్పింది. 'ఇలాప్రజలను

వీడించేజమీందారు, ఇంత అత్యాచారాలు చేశేవాడిని ఈజిప్టులో ఇంతకుపూర్వమెప్పుడూ చూడలామేము' అని ప్రజలు ఆనోటా ఆనోటా చెప్పుకోగా విన్నమాటలు కూడా కొన్ని చెప్పింది.

‘జమీందారుగార్ని న్యాయంగా చూస్తే ఏంపనిజరగదా?’ అని భయపడుతూ, భయపడుతూ అడిగింది మాధవి. మేనల్లుడైన సంతోషకుమారుడి కోసం మాధవి అలాచేయటానికి కూడా సిద్ధమయింది. కాని ఆ పొరుగింటావిడ అప్పుడేమీ చెప్పలేకపోయింది. కాని రేపు తన అప్ప కొడుకు దగ్గర అన్ని విషయాలు విపులంగా అడిగితెలుసుకుని చెబుతానంది. ఆమె అప్పకొడుకు రెండుమూడుసార్లు లాలతా గ్రామం వెళ్లివచ్చాడు. అతడికి జమీందారుగారి సంగతులన్నీ తెలుసు. అంతేకాకుండా అతడు ఆరోజున తోటలోని మేడలోఉన్న ఎలోకేశి విషయమై జరిగిన సంగతికూడా వినిఉన్నాడు. తర్వాత అతడి పింతల్లి జమీందారుగారి దగ్గర కెళ్లి రామతనుబాబు కోడలు కనిపించటం విషయమై ప్రశ్నించింది. అప్పుడతడు ముఖం వీలైనంత గంభీరంగా పెట్టి ‘ఆమెవయస్సు ఎంత?’ అని అడిగాడు.

‘షుమారు ఇరవై - ఏళ్ళు ఉండవచ్చు’ అన్నదామె. అతడు తలదాగిస్తూ ‘చూడటాని కెలా ఉంటుంది?’ అని అడిగాడు.

‘అప్పరసలా ఉంటుంది.’

అప్పుడతడు ముఖకవళిక మార్చి, ‘చూస్తే పనికావచ్చు. కాని ఆమె ఈరాత్రి పడవమాట్లాడుకుని పుట్టింటికి

బయలుదేరితే మంచిదంటాను నేను' అన్నాడు.

‘ఎందుకనిరా?’

‘ఇదే చెప్పావుగా - అప్పరసలా ఉంటుందని?’

‘అలాఉంటే ఏం?’

‘అందులోనే ఉంది అంతా. చూపులకు అప్పరసలా ఉంటే సురేన్ రాయి జమీందారు దగ్గరనుంచి తప్పించుకోలేరు.’

పింతల్లి నోరు నొక్కుకుని - ‘అలా అంటా వేమిటి? అంతే?’ అంది.

అతడు చిరునవ్వు నవ్వి ‘ఆఁ అంతే. దేశమంతా తెలుసు ఈ సంగతి’ అన్నాడు.

‘అయితే చూడటం మంచిది కాదా?’

‘ఏమాత్రంమంచిదికాదు’

‘కాని ఆ స్త్రీ అంతా పోతోంది’

‘ఛటర్జీమహాశయుడు ఎప్పుడైతే ఈ న్యవహారంలో ఉన్నాడో, అప్పుడింక ఆ స్త్రీమీద ఆశపెట్టుకోనక్కర్లే. ఆపైన అయినయింటిపిల్ల - నీతినికూడా పోగొట్టుకుంటుందా!

మర్నాడు ఆమె మాధవికి ఈ సంగతంతా చెప్పింది. ఆమెవిని కొయ్యబారిపోయింది. సురేన్ రాయిజమీందారు మాటెంతోజల్లా ఆలోచిస్తుకూర్చుంది. సురేన్ రాయి! పేరుచాలా పరిచితమైనట్లుంది. కాని అతనితో ఇతడు కలవటంలేదు. ఈపేరు ఆమెఎన్నోసార్లు తలచుకుంది— ఇప్పటికీ ఐదునంవత్సరాలక్రితం మరిచిపోయినపేరు మళ్ళీ చాలా గోజులకు జ్ఞాపకంవచ్చింది.

ఆలోచనలతోనూ, కలలతోనూ ఆమె కా రాత్రి బహుకష్టంగా గడిచింది. పూర్వపు సంగతులన్నీ ఎన్నోసార్లు జ్ఞాపకం వచ్చాయి, ఎన్నోసార్లు కళ్ళవెంబడి నీళ్లుకూడా వచ్చాయి. సంతోషకుమాగుడు ఆమెముఖంకేసి భయభయంగాచూసి, 'అత్తా! నేను అమ్మదగ్గరకు వెడతా' అన్నాడు. మాధవి తనుకూడా ఈవిషయం ఒకటిరెండు సార్లు ఆలోచించింది. ఎందుకు వెళ్ళకూడదు? ఇక్కడఉంటే ఇల్లు పోయింతర్వాత, ఇస్సడింక కాళీ వెళ్ళిఉండటంతప్ప గత్యంతరంలేదు. కాని సంతోషుడికోసం ఆమె జమిందారుని చూడాలనికూడా సంతకల్పించుకుంది. కానిఅలాజరగలేదు. ఇరుగుపొరుగువారంతా అభ్యంతరపెట్టారు. అదీగాక ఇప్పుడోకొత్త ఆలోచనవచ్చి పడింది. అదిరూపయాననాల సంగతి? 'వాడురాత! ఈఉత్పాతాలుఇంకాఈశరీరాన్ని అంటిపెట్టుకునేడేన్నాయా! అనుకుంది మాధవి. ఏడుసంవత్సరాలనుంచీఆమెకేళిషయం జ్ఞాపకంలేదు. జ్ఞాపకంచేసేవారుకూడా ఎవ్వరూలేరు. భర్త చనిపోయింతర్వాత వుట్టింటికే వెళ్లిందగ్గరనుంచీ అంతా 'బటదీదీ' అని పిలిచేవారు. అంతా 'అమ్మా' అని పిలిచే వారు. ఈఆదరపూర్వకమైన పిలుపులు ఆమె మనస్సును మరింత వృద్ధాప్యానికి తీసుకువెళ్ళాయి! ఈరూపయాననాలు బూడిదయిపోను! బడదీదీలాగా ఆమెపనులు చేయవలసివచ్చినప్పుడు. తల్లిలాగా ఆదరాభిమానాలు చూపవలసివచ్చినప్పుడు - ఈసంగతులన్నీ జ్ఞాపకముంటాయా! మరచిపోయింది. మళ్ళీయిప్పుడు జ్ఞాపకంవచ్చాయి. అంచే

తనే ఆలోచనలు ప్రారంభమైనాయి. ప్రత్యేకించి ఈయావనం సంగతే! సిగ్గుతో మలినంగా నవ్వుకుని- 'ఇక్కడి ప్రజలు అంధులూ, పశువులూ?' అనుకుంది. కాని మాధవి పొరపాటు పడింది. అందరిమనస్సులూ తనకులాగా ఇరవై రెండేళ్లకే ముసలి మనస్సులుకావు !

మూడురోజులు గడిచాక జమీందారుగారి బంట్రోతు వచ్చి ఆమెకుమ్మానికి అడ్డంగా కూర్చుని, సురేష్ రాయ్ కొత్తగా సంపాదించిన ఈ రిగాధంతా డిజైన్ వాళ్ళందరికీ చిలనలు పలవలుగా చెప్పటం ప్రారంభించేసరికి మాధవి సంతోషకుమారుడి చెయ్యిపట్టుకుని, దాసీదాని వెనకాతే వెళ్లి పడనలోకి ఎక్కి కూర్చుంది.

ఇంటికే దగ్గిరలోనేది. సోమరావుర్ వెళ్ళాలని చెప్పింది పడనవానితో ఒకసారి ప్రమీలను చూడటానికి వెళ్ళాలి.

గోలాపుర్ కు ముప్పై మైళ్ల దూరంలో ఉన్న సోమరావుర్ లో ప్రమీలకు పెళ్లి అయింది ఏడాది నుంచీ ఆమె అత్తవారింట్లో ఉంటోంది ఆమె భావనా మళ్ళీ కలకత్తా వస్తుంది. కాని అప్పుడు మాధవి ఎక్కడుంటుందో? అంచేత ఇప్పుడే ఒక్కసారి వెళ్ళాలి.

సూర్యోదయం కాగానే పడనవాళ్లు పడనమనదిలోను. ప్రవాహానికి ఎదురుగాపోతుంది పడన గాలి కూడా ఎదురుగాలి. అంచేత ఆచిన్న పడన మెల్లి మెల్లిగా ఎదురుచెల్ల మధ్యలోంచి చువ్వలను ముళ్లను తప్పించుకుంటూ పోతోంది. సంతోషకుమారుడి సంతోషం పట్లశక్యం

కాకుండాఉంది. వాడు పడవలోనికి వాలుతున్న వెదురు బెత్తాలను అందుకుని విరవటంలో నిమగ్నుడైనాడు. 'గాలినిలబడకపోతే రేపుమధ్యాన్న చాకా పడవ సోమరా పూర్ చేరుకోలేదు.' అన్నారు పడవవాళ్లు.

ఇవాళ మాధవికి ఏకాదశికాని సంతోషకుమారుని కోసం ఎక్కడైనా పడవను ఆసి, నాడికి వంటచేసిపెట్టాలి. 'పాడాగంజ్ లో పడవను కట్టేస్తేసదుచాయంగా ఉంటుంది. అక్కడ అన్ని వస్తువులూ దొరుకుతాయి' అన్నారు పడవవాళ్లు.

'ఆలాగేచెయ్యిబాబూ! పదిపదకొండులోపల నయినా కుర్రవాడు భోజనం చెయ్యాలి.' అన్నది దానీవి.

౯

కాత్తికమాసం వెళ్లిపోతోంది. కొంచెంచలికూడా మొదలెట్టింది. సురేంద్రనాథుడు మేడమీది గదిలో ఉన్నాడు. కిటికీచువ్వల్లోంచి ప్రాతసూర్యుని వెలుతురు లోపలపడుతూంటేఎంతోమనోహరంగాఉంది. కిటికీదగ్గరగా టేబిల్ ముందర కూర్చుని, సురేంద్రనాథుడు కాగితాలు వ్దగెరాతీసుకుని, ఆదాయం, వసూళ్లు, బకాయాలు, జమాఖర్చు, అర్జీలు-తీర్పులు, అన్నీవరసగా ఒక్కొక్కటే తిరగవేస్తున్నాడు. ఇవన్నీ చూచుకోవటం ఒకే ధంగా తప్పనిసరి అయిపోయింది. లేకపోతే కాలంకూడాగడవదు. శాంతితో ఈవిషయమై పోల్లబకూడాఅయింది. అక్షరాల

శంకచూస్తే మానవుడుకీ గుండె నెప్పిఎక్కువ . కాదనీ ఒక
వంతంమీద అతణ్ణి అక్కణ్ణుంచి బైటికి తీసుకువెళ్లటంవల్ల
ఆటేవ్రయోజనం ఉండదని ఎన్నోవిధాలచెప్పి శాంతిని
ఒప్పించాడు. గత్యంతరంలేక శాంతి ఇందుకు అంగీకరించి,
ఆవశ్యకమైన సహాయంకూడా చేస్తోంది.

ప్రస్తుతం ఆమెకు భర్తమీద కావలసినంత అధికారం.
ఆమెమాట ఒక్కయిటనా చెప్పక పోవటమంటూ చెల్లక
పోవటమంటూ ఏనాడూలేదుఅసలు. కాని అయిదారుగురు
దొర్భాగ్య స్నేహితులు చేరిన ఆకొన్నాళ్లుమాత్రం శాంతి
కొంచెం దుఃఖపడాల్సి వచ్చింది. భార్య ఆదేశానుసారం
సురేంద్రుడు గుమ్మంకదలటంకూడా మానేశాడు. డాక్టరు
గారి సలహాను, ఉపదేశాన్ని శాంతివ్రాణప్రదంగా వాటిం
చటానికి తగినవర్గాల్లు చేసింది.

ఇంతకుమునుపే ఆమె దగ్గరకూర్చుని, రంగుతాళ్లతో
కొన్ని కాగితాలు కట్టలుకట్టింది. సురేంద్రనాథుడు ఒక
కాగితంచూస్తూ తలఎత్తి హఠాత్తుగా 'శాంతీ!' అని
పిలిచాడు.

శాంతి ఇంతలో ఎక్కడకోవెళ్లింది - మళ్లీ వెంటనే తిరిగి
వచ్చి 'పిలిచారా?' అంది.

'ఆ!' నేను ఒకసారి కచేరీకి వెళ్లాలి.'

'వద్దు. ఏంకావాణోచెప్పండి. నేను తీసుకువచ్చివస్తాను'

'ఏమీ అక్కర్లే. కానీఒకసారి మధురబాబునుచూడాలి'

'అతడికి కబురు పంపుతాను. మీరు వెళ్లవద్దు. కాని

ఇప్పుడు ఆయనెందుకు?'

‘వచ్చేనలనుంచీ ఆయనింక పనిలోకి రానట్లులేదని చెప్పినాను.’

‘శాంతి విస్మితురాలైంది. అయినానంతోపాడి ‘ఆయన అపరాధమేమిటి?’ అని అడిగింది.

‘అపరాధంఫలానా అని స్పష్టంగా చెప్పలేను. కాని చాలామిత్రమీరిన పనులు చేస్తూన్నాడు’ అని కచేరీకి సంబంధించిన కారితాలుచూపిస్తూ ‘ఇవిచూడు గోలా పూర్ లో ఒకవితంతువు ఇల్లువాకిలీ నమస్తమూచాటుగా వేలు వేయించికోనేశాడు నన్ను ఒక్కసారైనా అడిగిన పాపానపోలేదు.’ అన్నాడు.

‘శాంతి నొచ్చుకుని ‘పాపం వితంతువా? అయితే అది మంచి పనికాదు, కానివేలం ఎందుకువేశాడు?’ అన్నది.

‘పది సంవత్సరాలశిస్తు బాకేఉంది. వడ్డీతోనహా పది హేనువందల రూపాయలకు దావాపడింది?’

డబ్బుసంగతివినేసరికి శాంతి మధురబాబు విషయంలో కాస్త మెత్తపడి, చిరునవ్వు నవ్వుతూ ‘అది మేనేజరుతప్పు ఏమిటి? అంతడబ్బుఎలావిడిచిపెట్టటం?’ అంది

‘సురేంద్రనాథుడు పరధ్యానంతో ఎదో ఆలోచించ నాగాడు. ‘అంతడబ్బుపదలి వెయ్యాలిసిందేనా?’ అని శాంతి మళ్ళీ అడిగింది.

‘వదలకపోతే ఎలా! నిస్సహాయురాలైన విధవను ఇట్లోంచి వెళ్లగొడతారా? నవ్వునలహా ఏమనియిస్తావ?’

ఆమాటల్లో ఆంతర్యంగా ఉన్న అగ్నిజ్వాల ఆమెశరీరానికిగోకింది. అప్రతిభురాలై నొచ్చుకుంటూ ‘ఇంట్లోంచి

వెళ్ళగొట్టమని చెప్పలేదు నేను. మీడబ్బు మీరు దానం చేస్తే, దానికి నేనెందుకు అడ్డుపడతాను?' అంది.

సురేంద్రుడు నవ్వుతూ, 'అదికాదు శాంతీ! నా డబ్బు నీదికాదా? కాని ఈ మాటలు చెప్పిచూస్తాను. నేను లేనప్పుడు నువ్వు--'

'అవేం మాటల-డీ'

'నాకిష్టమైన పనులు చెయ్యవానువ్వు?'

శాంతికే కళ్ళ చెంబడి నీళ్ళు పచ్చాయి. ఎందుక చెయ్యదు. భర్త శరీరానోగ్యంకూడా బాగుండలేదు. అట్లాంటిమాట లెందుకు చెప్పండి?' అంది.

'నాకుచాలా బావుంటాయి అందుకనే అట్లా అనినాను, నువ్వు నామాటలు నా కోరికలను తెలుసుకుని నిర్వహించవా శాంతీ!'

శాంతికళ్ళకు సమీటచెండు అడ్డంపెట్టుకుని తలతిప్పింది. సురేంద్రుడు కాస్తేసాగి 'మా బడదీదీపేరు' అన్నాడు మళ్ళీ శాంతి కళ్ళమీదనున్న చెండు తీసేసి అతడికేసి చూసింది.

సురేంద్రుడు ఒక కాగితం చూపించి 'ఇది చూడు, మా బడదీదీపేరు' అన్నాడు.

'ఎక్కడ?'

'ఇదుగో చూడు, మాధవీదేవి - ఈమె ఇల్లు వేలం వేశారు'

శాంతి ఒక్క నిమిషంలో అనేక సంగతులు గ్రహించింది. అంచేత మళ్ళీ అంతా ఆమెకు ఇచ్చివెయ్యాలను

కుంటున్నారా? అని అడిగింది.

సురేంద్రుడు కొంచెం నవ్వి, అందుకనే తప్పకుండా ఇచ్చేస్తా, సమస్తమూ - సర్వమూ ఇచ్చేస్తా - అన్నాడు.

మాధవి విషయంలో శాంతి కొంచెం దుఃఖితురాలైంది మనస్సులో కొంచెం అనూయకూడా కలిగిందల్లా వున్నది. ఆమె హుళూ మీ బడదీదీ కాదేమో మాధవి అనే పేరు మాత్రం ఉంది.

పేరుకే ఇంత ఇవా? అన్నది.

బడదీదీ పేరును కాస్తయినా గౌరవించలేనా?

అలాగే గౌరవించండి. కాని ఆమె స్వయంగా ఏమీ తెలుసుకోలేదేమో!

ఆమె తెలుసుకోదని నేను అగౌరవనరచగలనా?

ఇలాంటి పేరు లోకంలో ఎంతోమందికి ఉంటుంది

ఉంటుంది. నువ్వు దుర్గ నామం వ్రాసి దాన్ని కాలితో తొక్కగలవా?

ఛీ! అవేంనూటలండీ? దేవతలపేర్లు తీసుకోచ్చి—

సురేంద్రనాథుడు ఘక్కున నవ్వి, దేవతలపేర్లు తీసుకు రాను. కాని నీకు నేను అయిదువేల రూపాయలిస్తాను— మరి ఒకపని చెయ్యగలవా? అన్నాడు.

శాంతి నంతోషంతో ఏంపని? అంది.

గోడమీద సురేంద్రనాథుడి ఫోటో ఒకటి ఉంది. ఆ ఫోటోకేసి చూపిస్తూ ఈ ఫోటో—

ఏమిటి?

నలుగురు మనుష్యులచేత వట్టించుకెళ్లి తగలబెట్టించు

దగ్గిరలో పిడుగువడితే ముందు మనుష్యులలోనిరక్తం వీల్చుకుపోయినట్లు—సర్పదప్పమైన వాని ముఖం నల్లబడి న్నట్లు శాంతిముఖం కూడా నల్లపడింది. తర్వాత మళ్ళీ క్రమ క్రమంగా ముఖంలోకి, కళ్ళల్లోకి కొంచెం నెత్తురువచ్చింది.

—తర్వాత కరుణాదృష్టితో భర్తముఖం కేసి చూస్తూ నిశ్శబ్దంగా క్రిందికి దిగి వెళ్లిపోయింది. పురోహితుణ్ణి పిలిపించి, శాంతి విధులు యథావిధిగా చేయించటానికి ఏర్పాటు చేయించి, మనస్సులో, ఈ బండదీదీ ఎవరైనా కానీ, ఆమెను గురించి ఇంకేమీ అచూడదని ప్రతిజ్ఞచేసుకుంది.

తర్వాత గదిలోకి వెళ్లి చాలాసేపు కన్నీరు కార్చింది. ఇంత కట్టువైన మాటలు జీవితంలో ఎన్నమా వినలా ఆమె.

సురేంద్రనాథుడు కాస్తేపు మెకలకుండా కూర్చుని, తర్వాత కచేరీలోకి వెళ్లి, మధురబాబు కనపడగానే ‘గోలా పూర్ లో ఎవరి ఆస్తి వేలం వేసింది?’ అని అడిగాడు ముందుగా.

‘చచ్చిపోయిన రామతను సన్యాసి విధవ కొడలిది.’ ఎందుకు?’

‘పది సంవత్సరాల శిస్తు బాకీ ఉంది.’

‘వదీ ఖాతా చూపించు?’

మధురబాబుకి మొదట్లో మతిపోయింది. తర్వాత— ‘ఖాతా పుస్తకాలూ వగైరా ఇంకా ‘పాబనా’ నుంచి రాతేదు’ అన్నాడు.

‘తీసుకురావటానికి మనిషిని పంపు. ఆ విధకు నిలవటానికి నీడయినా ఉంటా?’

‘లేదనుకుంటాను!’

‘అయితే మరి ఎక్కడుంటుంది?’

మధురనాథబాబు సాహసం తెచ్చుకుని ‘ఇన్నాళ్ళూ ఎక్కడుందో బహుశా ఇప్పుడూ అక్కడే ఉంటుందనుకుంటాను’ అన్నాడు.

‘ఇన్నాళ్ళూ ఎక్కడ వున్నది?’

‘కలకత్తాలో - ఆమె తండ్రి ఇంటిదగ్గర.’

‘తండ్రి పేరేమిటో తెలుసా?’

‘తెలుసు. వ్రజనాజలాహిడీ’.

‘విధవ పేరు?’

‘మాధనీదేవి’.

సురేంద్రనాథుడు తలనంచుకుని అక్కడే చతికిలపడ్డాడు మధురనాథబాబు గాబరాపడుతూ ‘ఏమయింది?’ అని అడిగాడు. సురేంద్రనాథుడు ఆమాటకు సమాధానం చెప్పకుండా ఒక నొకర్ని పిలిచి, ‘ఒక మంచి గుర్రానికి జీసువేసి సిద్ధంగా ఉంచమని చెప్పు. నే నెప్పుడో గోలాపూర్ వెడతాను. ఇక్కడినుంచి గోలాపూర్ ఎంత దూరమో తెలుసా?’ అన్నాడు.

‘షుమారు ఇరవై మైళ్ళు.’

‘ఇప్పుడు తొమ్మిది గంటలయింది. ఒంటిగంటలోపుగా వెళ్ళగలనా?’ గుర్రంరాగానే దాసిమీద ఎక్కికూర్చుని ‘ఎటువైపు?’ అని అడిగాడు.

‘ముందు ఉత్తరంగా వెళ్ళి, తర్వాత పశ్చిమ దిక్కుకు మళ్ళాలి’.

గుర్రం కొరడా దెబ్బతో పరుగుతీసింది.

ఈనంగతినిని శాంతి పూజాగృహంలోకి వెళ్ళి తలరక్తం స్రవించేటట్లు నేలకేసికొట్టాడు. 'ప్రభూ! ఇదేనా నీనాంధ! నా భర్తను మళ్ళీ పొందగలనా?' అని ఏడ్చింది.

తర్వాత ఇద్దరు రాళ్ళు గుర్రాలెక్కి గోలాపూర్ కేసి పరుగుతీశారు. కిటికీలోంచి వాళ్ళను చూస్తూ శాంతి శ్రమగా కళ్ళు మూసుకుంది - తల్లీ మర్గాభవానీ! రైడు వేటలు బలిఇస్తాను. ఏదాకావాలంటే అది ఇస్తాను. వారిని తిరిగి నాకియ్య. హృదయంచీల్చి కావలసినంత రక్తం ఇస్తాను. తల్లీ నువ్వు కోరినంత - నీపిచాస తీరేటంత రక్తం ఇస్తా' అని ప్రార్థించింది.

గోలాపూర్ ఇంకా నాలుగుమైళ్ళు. గుర్రం గిట్టల వరకు నురుగులు కక్కుతోంది. దుమ్మురేపుతూ, చెమటలు కారుస్తూ గుర్రం పరుగెత్తుతోంది. నెత్తిమీద మీటమీట లాడే సూర్యుడు.

గుర్రంమీద కూర్చున్నా సురేంద్రుడు శరీరం ఉడుకెత్తి పోతోంది. లోపల నరాలన్నీ పెరి ఉబ్బుకు వస్తున్నట్లు న్నాయి. తర్వాత భళ్ళున రెండుమూడునాళ్ళ రక్తవాంతి చేసుకున్నాడు. ఆ రక్తం గుమ్మకొట్టుకున్న గుడ్డలనిండా పడింది. సురేంద్రుడు చేత్తో మూతొడుచు కున్నాడు. ఒంటిగంట లోపలనే గోలాపూర్ వెళ్ళి చేరుకున్నాడు. రోడ్డుప్రక్కన ఉన్న దుకాణంలో 'ఇదేనా గోలాపూర్?' అని అడిగాడు.

‘ఆ..’

‘రామతను సన్యాస్ ఇల్లెక్కడ ?’

‘అటువైపు.’

మళ్ళీ గుర్రం పరుగునీసింది. కాన్సేవట్లో తాను కోరుకున్న ఇంటిదగ్గరకువచ్చి నిలబడ్డాడు.

గుమ్మంలో ఒక బంట్లోతు కూర్చుని వున్నాడు. జమీందారు ప్రభువుని చూడగానే నమస్కరించాడు.

‘ఇంట్లో ఎవరున్నారు ?’

‘ఎవ్వరూలేరు.’

‘ఎవరూలేరూ ? ఎక్కడకు వెళ్ళారు ?’

‘ప్రాద్దున్నే పడవచేసుకుని వెళ్లిపోయాను.’

‘ఎక్కడకి ? ఎటుకేసి ... ?’

‘దక్షిణవైపుకేసి.’

‘నది ఒడ్డునే దారిఉందా ? గుర్రం పరుగెత్త గలదా ?’

‘చెప్పలేను. బహుశా దారిలేదను కుంటా.’

మళ్ళీ గుర్రం పరుగెత్తింది. నాలుగుమైళ్ళు వచ్చేసరికి ఇంక గుర్రం నడిచేదారిలేదు. గుర్రాన్ని అక్కడ వదిలేసి సురేంద్రుడు కాలినడకను బయలుదేరాడు ఒక్కనారి శరీరమంతా. చూసుకునేసరికి బట్టలనిండా రక్తపుచిగులు — దుమ్ముకోట్టుకుని ఉన్నాయి. పెదవులనుంచి ఇంకా రక్తం స్రవిస్తోంది. నదిలోదిగి దోసిలినిండా నీళ్లుతాగాడు. తర్వాత శక్తికోర్చి పరుగెత్తటం ప్రారంభించాడు. కాళ్ళకు చెప్పులు లేవు - శరీరంనిండా దుమ్ము. రక్తపుడాగులు. అరడిగూడెల మీద ఎవరో రక్తం చల్లినట్లుఉంది.

ప్రాద్దుబాగా వాలిపోతోంది. కాళ్లు సాగటంలేదు.

ఈసారి ఒక్కమాట శరీరం వాల్చకలిగితే జన్మకి సరిపోయే
టంత నిద్రపోవచ్చు. అంచేతనే - అంతిమశయ్యపై ఈ
జీవితానికి మహావిశ్రాంతి లభిస్తుంది అని ఆశతోనే అతడు
ఉన్మత్తుడిలాగా పరుగెత్తుతున్నాడు.

ఈ శరీరంలో ఉన్న శక్తినంతా వినియోగించి నుఖంగా
అంతిమ శయ్యను ఆశ్రయిస్తాడు. ఇంక లేవడు మళ్ళీ!

నదిమలుపులో - అది పడవకాదూ? ఉప్పర్లుకట్టబుతవిన్వ
పోస్తూ దారి బాగు చేస్తున్నారు. సురేంద్రుడు 'బడదీదీ'
అనిపిలిచాడు. గొంతు ఎండిపోవటంవల్ల మాటబైటికి
రాలేదు. రెండు మూడు నెత్తురుచుక్కలుమాత్రం బైటికి
వచ్చాయి.

'బడదీదీ' మళ్ళీ రెండు మూడు రక్తపుబిందువులు...

ఉప్పరివాళ్ళు పడవను ఆపించారు. సురేంద్రుడు దగ్గి
రకువచ్చి, మళ్ళీ "బడదీదీ!" అని పిలిచాడు.

రోడ్లూ ఉపవాసం ఉండటం మూలంగానూ' మన
స్సంతా దిగులుగాఉండటంవల్లనూ మాధవి నిర్జీవరాలి
లాగా నంతోవకుమారుడి పక్కన కళ్ళుమూసుకుని పడు
కుని ఉంది. హఠాతుగా ఆపిలుపు చెవునవడింది. పూర్వ
పరిచితమైన కఠంతో ఏకరోపిలుస్తున్నారల్లేఉన్నది! మాధవి
లేచికూర్చుని లోపలనుంచి తల బైటికి పెట్టి చూచింది.
శరీరమంతా దుమ్ము కొట్టుకొని ఉంది - మావ్వగురు
కాదూ?

'దానీ! పడవవాళ్లతో పడవను చప్పున ఒడ్డుకు
వ్బుమనిచెప్పు' అంది.

సురేంద్రనాథుడు మెల్లిమెల్లిగా ఒడ్డుమీద మేచు వాల్చాడు. అందరూ కలిసి సురేంద్రనాథుణ్ణి అతిప్రయత్నం మీద నావలోనికి ఎక్కించారు. ముఖంమీద కళ్లమీద నీళ్ళుకొట్టారు. ఒక పడవవాడు గుర్తుపట్టి, లాలతాపురం జమీందారు అన్నాడు నాధవి 'ఇష్టకవచం' ఉన్న బంగారపు గొలుసు మెల్లించివీసి ఆపడవవాడి చేతులో పెట్టి. 'లాలతాపూర్ ఈరాత్రికేనీసుకువెళ్లగలరా? మీకందరకు ఇలాంటి బంగారపు గొలుసు ఒక్కటే ఇస్తాను.' అన్నది.

బంగారపు గొలుసుచూసి, నావలో ముగ్గురుదిగి పడవతాడు భుజాన వేసుకున్నారు.

'వెన్నెలరాత్రి. తెల్లవారకమునుపే తీసుకెళ్లి చేరుస్తాం' అన్నారు

చీకటిపడ్డాక సురేంద్రుడికి స్మృతి వచ్చింది కళ్ళుతెరిచి మాధవి ముఖంకేసి చూస్తూ పడుకున్నాడు. మాధవి తలమీద ఇస్పమ అవగుంఠనయులేను. శిరస్సుమీదకొంత భాగంమాత్రం చీరచెరిగు కప్పిఉంది. సురేంద్రుడి శిరస్సు ఒళ్లోపెట్టుకుని కూర్చుని ఉంది మాధవి. కొంతసేపు అలా చూసి చూసి 'నువ్వు బడదీదీవా?' అన్నాడు.

చీరచెరిగుకో మాధవి అతడి పెదవిమీది రక్తపుబిందులను తుడిచి. తర్వాత తం కళ్ళు తుమచుకుంది.

'నువ్వు బడదీదీవా?'

'నేను మాధవిని.'

సురేంద్రుడు కళ్ళుమూసుకుని మెల్లిగా 'అః అదే!' అన్నాడు.

ప్రపంచంలోని విశ్రాంతి యీవత్తూ ఆమె ఒడిగానే బాగిడ్లుట్లుంది. ఇన్నాళ్లకు సురేంద్రనాథుడు ఆవిశ్రాంతిని వెదకి పొందగలిగాడు. పెనవులచివరికి రక్తపుబిందువులతో పాటు చిరునవ్వుకూడా వచ్చింది - 'బడదీదీ! ఎంతగాధ!' అన్నాడు.

నీళ్ళు గలగలచప్పుడుచేస్తూ పడవ పరుగెత్తుతోంది. పడవ పెసికప్పుతోంచి చుద్రకిరణాలు సురేంద్రుడి ముఖం మీద పడ్డాయి. దాసీది చిరిగిపోయిన విననకర దీసుకుని విసురుతోంది 'ఎక్కడికి వెడుతున్నావ్?' అని సురేంద్రుడు మెల్లిమెల్లిగా అడిగాడు.

మాధవి భగ్నకంఠతో 'ప్రమీల అత్తవారింటికి.' అన్నది.

'ఛీ! ఇలాంటిస్థితిలో బంధువుల ఇంటికి వెళ్లి ఉంటావా దీదీ! అన్నాడు సురేంద్రుడు.

తన మేడలో - తను పడుకునే గదిలో బడదీదీ ఒళ్ళో తలపెట్టుకుని, సురేంద్రనాథుడు మృత్యు శయ్యమీద పడుకుని ఉన్నాడు. కాళ్ళు రెండూ శాంతి ఒళ్ళో పెట్టుకుని కన్నీళ్లతో కడిగివేస్తోంది. పాబనాలోడ్లు డాక్టర్లు, ఆయుర్వేద వైద్యులూ అంతా కలిసి ప్రయత్నించికూడా రక్తవాంతిని కట్టించలేక పోయారు. అయిదు సంవత్సరాల క్రిందట తగిలిన దెబ్బవల్లనే ఇప్పుడు రక్తం కక్కుతున్నాడు.

మాధవి ఆంతర్యంలో ఏముందో నేను స్పష్టంగా చెప్పలేను. నేనూ సరేగ్గా ఎరగను. అయిదు సంవత్సరాల క్రితం

నంగలే ఆమెకే జ్ఞాపకం వచ్చిందను కుంటాను. ఇంట్లోంచి ఆమె అతణ్ణి వెళ్ళగొట్టింది. కాని మళ్ళీ తీసుకురాలేక పోయింది. అయిదుసంవత్సరాలయ్యాక సురేంద్రనాథుడు మాత్రం ఆమెను మళ్ళీ తీసుకువచ్చాడు.

చీకటిపడ్డాక ఉజ్వలమైన దీపకాంతిలో సురేంద్రనాథుడు మాధవి ముఖం కేసి చూశాడు. కాళ్ళదగ్గర శాంతి కూర్చుని ఉంది ఆమె ఎక్కడ వినిపోతుందో అని కాబోలు, మాధవి ముఖాన్ని చేత్తో తన ముఖందగ్గరకు లాక్కుని, 'బడదీదీ ! నన్ను ఆరోజున ఇంట్లోంచి వెళ్ళగొట్టిననాటి నంగతి జ్ఞాపక ముందా ? నిన్నిప్పుడు ఇంట్లోంచి వెళ్ళగొట్టి దానికే ప్రతి కారం చేశాను. బదులుకు బదులు తీరిపోయిందా ?' అన్నాడు.

ఒక్క నిమిషంలో మాధవి చైతన్యం కోల్పోయి, తల తిరిగి, సురేంద్రుడి ప్రక్కన పడిపోయింది. మళ్ళీ తెలివి వచ్చేసరికి ఇల్లంతా ఏడుపులతో ప్రతిధ్వనిస్తోంది.

మనమ ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనావట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA131B192
పుస్తకం పేరు	బడదీదీ
తారీఖు	30/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	87
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసేవరి	APSA
పేజీలు విడదీసేవరి	Thasini
స్కాన్ చేసేవరి	Dr. Ramya
పరీక్ష చేసేవరి	HASEEMA
పేజీలు పరిచూసేవరి	
లైబ్రరీకి చేసేవరి	
ప్యాకింగు చేసేవరి	
పరిస్థితి	Good